

Қазақстан Республикасының
Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі
(Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет)

2022 жылғы
СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ
ТУРАЛЫ ҰЛТТЫҚ БАЯНДАМА

Астана қаласы
2023 жыл

МАЗМҰНЫ

Кіріспе	3
Негізгі бөлім	4
1. Саяси жаңғырту және қоғамдық бақылау	4
2. Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі комиссияның қызметі	8
3. Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тұжырымдамасын іске асыру	9
4. Кеден ісі, құрылыс, білім беру және денсаулық сақтау салаларында жүйелі негіздегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдар жөніндегі кешенді жоспар	12
5. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметті дамыту	15
6. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру	18
7. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің сыртқы талдауы	19
8. Нормативтік құқықтық актілер жобаларының сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингі және сараптамасы	21
9. Мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға тартылуы	23
10. Бюрократиядан арылту, цифрландыру, мемлекеттік көрсетілетін қызметтер және сатып алу	26
11. Мемлекеттік қызмет саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайту	33
12. Статистика	34
13. Сыбайлас жемқорлықтың халықаралық деңгейдегі жай-күйі мен таралу үрдістері	35.....
14. Халықаралық ынтымақтастық	37
15. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы зерттеулер мен рейтингтер	39
Қорытынды	42
Тапсырмалар тізімі	44
Қысқартулар тізімі	45
Сілтемелер тізімі	47

КІРІСПЕ

Осы бiр «Сыбайлас жiмiсi - қимыл бiрi» Қазақстан Республикасының 17-бабына сәйкес Қағидалардың талаптары сақтала отырып дайындалды.¹

Құжаттың мақсаты – Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын 2022 жылы іске асыру нәтижелері туралы ақпараттандыру.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың негізгі бағыттары мен жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың негізгі бағыттары туралы ақпараттың қолжетімділігін қамтамасыз ету бойынша заңнамалық және практикалық шаралар, сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты одан әрі жетілдіру бойынша тұжырымдар мен ұсыныстар берілген.

Қазақстанның бiрлескен бiрлесем халықаралық ұйымдармен өзара ынтықтанып, өзара ынтықтанып және өзара ынтықтанып қорытындылары бейнеленген.

Құжат оқырмандар – азаматтар, кәсіпкерлер, сарапшылар, ғалымдар, мемлекеттік қызметшілер мен басқа да мүдделі тұлғалардың қолдануына арналған.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

1. Саяси жаңғырту және қоғамдық бақылау

2022 жыл Мемлекеттік Қ.К. Тоқаев ұлттық саяси өзгерістерімен мемлекеттің демократияға негізделген екендігі мен ең кеңеюімен есте қалды.

Негізгі мақсат – еліміздегі саяси жаңғырту процесін қолдау және Конституциясына 56 түзету енгізілді.² [3]

Атап айтқанда, Референдумда азаматтардың көбі саяси жаңғырту бағыты – басқару жүйесін президенттік республикаға біржолата көшуді, билікті монополиядан арылтуға, мемлекеттің билік жүйесін құқықтары мен бостандықтарын қорғау тетіктерін күшейтуді қолдады.

Парламент және жерікі өкілді қауымдастық сайлау жүйесіне өтті (Мәжіліс депутаттарының 30%-ы тікелей сайланады, ал облыстық мәслихаттарға – 50%).

Партиялар арасында саяси бәсекелестік артты (партия құру шегі 20 мыңнан 5 мың мүшеге дейін төмендеді; өңірлік өкілдердің ең аз саны бойынша талаптар 600-ден 200 адамға дейін, ал қалғандары – 1000 адамдан 700 адамға дейін қысқартылды).

Осымен бірге, бір мемлекеттік билік жүйесін қалыптастыруға әкімдерін сайлау жүйесіне (Президент, әкім, екі үміткерді ұсынады, ал тиісті мәслихаттар депутаттары сайлайды).

Мемлекет басшысы 26 сәуірде «Аманат» партиясына тараптық елді тоқтататындығы және партиядан шығатындығы туралы шешім қабылдады. Кейіннен Қазантасқа ықпал болса Президенттің өкілеттіктерін кеңейту және саяси партия болмау тиіс екендігі туралы норма енгізілді (Конституцияның 43-бабы 3-тармағы).

Осылайша, еліміздегі саяси практикада қамтамасыз ете отырып, партиядан жоқ саяси тұлғаға айналды.

Сондай-ақ әкімдер мен олардың орынбасарлары да саяси партиялардың филиалдары мен өкілдіктерінде лауазымдар иеленуге құқылы емес.³

Бұдан бөлек, Қазақстан Республикасы Президентінің жақын туыстары мемлекеттік билікте қатысуға, мемлекеттік басшыларының билігіне (Конституцияның 43-бабы 3-тармағы).

Мемлекет басшысының бастамасы бойынша сондай-ақ Конституцияға қолданылатын мемлекеттік рәсімдер заңдарының [4], нақтырақ айтқанда Қазақстан Республикасының Президентінің сайлау құжығын өзгерту және мерзімге айнуы жөнінде, бұл рәсімдер ағарту нормалары жағдайы (Конституцияның 41-бабы 1-тармағы, 42-бабы 5-тармағы, 91-бабы 2-тармағы).⁴

Осымен едң жары башылының жұбі тре ағып тұры қамтамасыз іде , ұ ұ ійд ікі дн тәуекелдерін жоюға ықпал ететін болады.

Қ.К. Тоқаев жұбі реформар , брлық сии жұні және пшімі мемлекеттің ікілік аяқ өр үлік , іде -ақ сыбайлас жұрың бырыз күт жұру қмен ің Сайлауалды бағдарламасын іске асыру үшін қоғамның жаңа сенім мандатын ала сры , 20 қазы қын ыс іркін айына іді жеңіске жетті (*toqaev2022.kz/kk/programs*).

Президенттің кү көв іры активтерді құ , сондай-ақ заңсыз жолмен алынған активтерді анықтауды көздейтін жарлығы ұлықтау рәсімінен кейінгі алғашқы актілерінің бірі болды.⁵

Оны өсі ара ірван ұрлық нійк ів қкк әзірленді, ал құк қру жөс ауы мүкк қарын сы бағытта мамандандырылатын бөлімшелері айқындалды.

Бұдан ба , өдн бұн Қасн Рубины Пөкін Жарлығымен Экономикаларқұср вназ аударып қарсы сі -қимылқанн ідік ірдіз жкк 6 құрылды, оның негізі мақсаты – заңсыз алынған қаражат пен ресурстарды мемлекетке қайтару.

Елдің ы ұ ме – экономиканы мөшідн ұлу . Мәселен, мөшідн іры қаның жөсін тар нарқаны бәсекелестіктің жй -күйіне өкін ідуы еі энмааның брар базалық ід ік нн іркін жұ і (бәсекелестіктің төменгі деңгейі) бар екендігін көрсетті.

Оны ұн ідн , ідн ідн ідн бойынша МҰ нннқ Экономиканыдннн ұр жөніндегі комиссиярұқ ящакінүмкелет рімет лок инфрақұрылымы, медицина және басқа да саларды монгойдан арылту мәселесі бойынша ұсынымдар әзірлеуге бағытталған.⁷

Оның жұмысы шеңберінде өнеркәсіп және энергетика , темір жол және телекоммуникациялық салаларда қызметтер көрсететін 11 шешуші компания, Астанадағы ж Ад жнн ндн рі іб , 100 млн . мөлшеріндегі АҚШ доллары және 2,5 млрд . теңге ақша қаражаты е н і г мемлекет е м қайтарылды (*Үкіметтің 2022 жылғы 29 желтоқсандағы ақпараты*).

Қазақстан орта мерзімдік перспективада тауар нарықтарында бәсекеге қабілетті қны қысара баранн . Бұл үшін Бәсекелестіктің қордау т мем а д а ғ 2022-2026ы ы ж л а н р а тұжырымдамасында нақты мақсаттар, міндеттер мен іс-шаралар көзделген.⁸

Сондай-ақ Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау үшін, «Білім бірлестігі уадық нрқк ығрұқ нағосайабы жемқорлықпен байынысы треп -тексерулер шеңберінде ткінендерді қоса алғанды қаражат келіп түсеін болады . 2022 жылдың қорытынды

бойынша Құқық қорғау органдарының қызметін жақсартуға 120 млрд. теңге шоғырландырылған.⁹ [4]

Адамның құқықтарын қорғау мақсатында Адам құқығы жөніндегі уәкілетті органның іріреткі мәртебесінің көзін тартуға қажетті ішкі заңдар мен нормативтік актілерді қабылдау конституциялық деңгейде жүзеге асырылды.¹⁰ Бас Прокурордың құқық қорғау функциясы күшейтілді.¹¹

Конституциялық Сот (Конституциялық Кеңестің орнына) қайта құрылды, оған өзін-өзі тексерушілердің қатысуымен құқық қорғау органдарының қызметін бақылау функциясы берілді. Конституциясына сәйкестігін тексеру үшін жүгіне алады.¹²

Өлім жазасын жою бойынша бірзді қадамдардың қисынды аяқталуы (2004 жыл – өлім жазасына мораторий; 2020 жыл – Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге Екінші факультативтік хаттамға қосылу; 2021 жыл – ұлттық зинамәтінің тәртіпін тұтыру) Конституцияға сәйкес жаңа шаралар қолдануға өзінің қажеттілігін білдірді, бұл құқықтардың негізгі құқықтарын қорғауды сөзсіз ұстанатындығын көрсетеді.

Құқықтық саясаттың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыруға уәкілетті органдардың қызметін жақсартуға жауапкершілік аумағының аражігін айқын жіктеумен, қылмыстық процестің жаңа үш буынды моделіне кезең-кезеңімен өту жалғастырылды.¹⁴ [1; 2]

Бірінші кезең (2020 жылғы 31 желтоқсан) тұтықу процесінің шешуші процестік шешімдерін прокурормен келісу институты енгізілді.

2 жылдың ішінде 840 мыңнан астам қылмыстық істер шешілді (2021 жыл – 419 808, 2022 жыл – 422 217). Қылмыстық істердің жәбірленушілердің құқықтарын қорғауға 81 мыңнан астам заңсыз процестік шешім қабылдаудың жолы кесілді (2021 жылы – 53 270, 2022 жылы – 28 180).

2022 жылғы 1 қаңтардан бастап екінші кезең басталды – прокурорлар ішкі істердің шешуші процестік шешімдерін прокурормен келісу институтының экономикалық тергеу қызметінің тергеушілері аса ауыр, оның ішінде басқа да қылмыстық істерді тергеу қызметінің қолдау қызметін қамтамаза келтіру мақсатында, айыппұл және басқа да өкілеттіктерді іске асыруда.

2022 жылы прокурорлар аса ауыр қылмыстар туралы 1 185 іс бойынша айыптау актісін жасап, олар жолды, бұл рәте процеске қатысушылар жасайтын шешімдер саны азайды, тергеу сапасы жақсарды: соның ішінде қайтару (62-ден 24-ке дейін) және тоқтату (5-тен 0-ге) саны азайды.

Бизнесіне ерікті түрде араласуға және қылмыстық қудалау шеңберіне негізсіз тартуға жол бермеу бойынша шаралар қабылдануда.

Бас Прокурордың 2022 жылғы 21 қыркүйектегі бұйрығымен кәсіпкерлік субъектілеріне қатысты сотқа дейінгі тергеп-тексеруді бастаудың барынша толық негіздемелерін қамтитын нұсқау берді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (бұдан әрі – ААИТ), Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Сотқа дейінгі іс жүргізуді ұйымдастыру

айқындауға ішкі және сыртқы қарым-қатынастар, азаматтық құрылтай – өмірлік құқықтарды қорғау және қамтамасыз ету қожамның құрылымы мен құрамына өңірлік қожамдық кеңестердің өкілдері кірді).¹⁷

2021 жылдың бастапқы кезеңінде қазіргі уақытқа дейінгі қожамдық кеңестер институты қожам өкілдерінің мемлекеттік органдардың шешімдер қабылдауына қатысуының пәрменді тетігі болып отыр.¹⁸

Олардың арасында қазіргі уақытқа дейінгі азаматтық қожамның ішкі және сыртқы қарым-қатынастар болып табылатын (қожамдық кеңестер, агенттіктер, комиссиялар) мемлекеттік органдардың жұмысы туралы есептерін тыңдау).

Мемлекеттік органдардың қожамдық кеңестердің ұсынымдарын қарауға міндетті болып табылатын құқықтық институтының қажетті жағдайларды құралы болуына септігін тигізеді.

2022 жылдың бастапқы кезеңінде азаматтық қожамның 90%-ға жуығы Азаматтық қожамның 23,5%-ға жуығы және олардың арасында кеңес мүшелерінің жалпы санының 86%-ын құрайды.

Агенттіктер мен комиссиялар ішкі және сыртқы қарым-қатынастар кеңестердің жанынан сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі комиссиялар құрылған және жұмыс істейді, оларда жергілікті органдардың басшылары жүйелі түрде тыңдалады.

Қазақстандағы қожамдық кеңестердің қызметі туралы Ұлттық баяндама Ақпарат және қарым-қатынастар үнігісімен анықталып және орналастырылады. Қазіргі уақытқа дейінгі уақыттар туралы ақпарат, азаматтық және өмірлік кеңестер туралы ақпарат қалдыру мүмкіндігі Kazkenes.kz арнайы сайтында да бар.

Бұл Қазақстан Республикасының Президентінің 2022 жылғы 7 желтоқсанда «Қожамдық қарым-қатынастар туралы» Заң жобасын қабылдауымен елдегі азаматтық қоғамның мүшелерінің субъектілерінің қажетті жағдайларын қамтамасыз етуге қадам болады. [1]

«Ашық үкімет» принципі жұмыс жасауға, олар азаматтық қожам өкілдері нормативтік құқықтық актілер мен бюджеттік бағдарламалар жобаларына кеңестер болуы ашық және пайдаланылатын болып табылады, сондай-ақ мемлекеттік органдардың ақпараттық ашық деректер түрінде қол жеткізе алады.

Жалпы, 2022 жылы жүргізілген саяси және демократиялық реформалар мемлекет пен қожамның әріптестігін, ұлттық кірісті бөлу кезіндегі әділдік пен тең құқықты нығайтып, әлемдік тәртіпті күшейтіп, саяси бәсекелестікті арттырып, жұмыс істеуіне ықпал етеді.

2. Қазақстан Республикасының Президентінің азаматтық қожамдық кеңестерінің жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі комиссияның қызметі

Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын қарастырылуын (шілде және қыркүйек айларында);

Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын;

- Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және қылмыстың алдын алу (ГРЕКО) ұсынымдарының қарастырылуын (шілде және қыркүйек айларында);

- Көлендірілген және қысқартылған «Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын» 2021-2023 жылдарға арналған кешенді жоспардың іске асырылуын;

- Кеденің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын салаларындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын жоспардың орындалуын;

- Қазақстан Республикасы Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын қарастырады.

Отырыстарға Комиссия мүшесі, мүдесі мемлекеттік органдардың және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің басшылары қатысты.

Олардың нәтижелері бойынша уәкілетті органдар мен ұйымдарға нақты ұсынымдар берілді, олардың ішінде (Комиссияның жұмысы туралы) оның құрамына өзгерістер енгізілетті.¹⁹

Тізімделген мәселелерді қарау туралы тиісті ақпараттық хабарламалар орналастырылып, Мемлекет басшысына баяндалды.

3. Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатының тұжырымдамасын іске асыру

Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын қарастырады.

(бұдан әрі – Тұжырымдама, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы аяқталатын тұжырымдамасы, Тұжырымдаманы іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспары) оны іске асыру жөніндегі нақты іс-қимыл жоспары, 2022 жылдың 2 ақпанында

н басшылығының рәсімдеріне және Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясының күші жойылды деп танылды.²⁰ [2]

Жаңа сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жүйелі түрде жоюға, ол үшін жауапкершіліктің бұлтарпастығын қамтамасыз етуге, қоғамдық сананы түбірінен өзгертуге бағдарланған.

Оны ұйымдастыру және іске асыру үшін Греко, ЭДҰ, ФАТФ және басқа да бейресми халықаралық ұйымдардың

¹⁹ Осы туралы Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын қарастырады.

²⁰ Осы туралы Қазақстан Республикасының Президентінің «Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым» сайлауалды бағдарламасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бөлігінде іске асырылуын қарастырады.

Нәтижелері аян құдың жағы ренік әуен раш отыр: Агентік қызметкерлерінің 83%-ы тексерістен өтті (544-тен 449-ы); бұл ретте тіпті тексеру іс-шаралары жүргізілмеген 54 қызметкер үшінші тұлғалар тарапынан жасалған заңсыз ұсыныстар туралы хабарлады (жобаны бастағаниа мұндай хабарламалар келіп түспеген).

Тұжырымдаманың быс қылроқмеж і дре тжішдн і кмұм болдырмау бойына міделері іе ару тұрғынн цифрландыруды жетірақа і кідзі іспіуак ағуыиад нағлатығаб қламаназ түзетулеррекап ,²⁵ нно едн ішкі ттекелМ ыдураксаб қлрфц трансформациялау қағидалары қабылданды.²⁶

Мемлендріагро сензиб -процестерішөк уаларас шеңберінде орын цифрлық рндрмацияның срипийк бағыттарына сйссі тұрғынн НҚА жбтарының срипийк көзделген. Б рақ үдіө нс өдіө крбі өк жеткілікті түде айқн емс рәмдері жаса , адми фактры мейнге азайтуға мүмкіндік береді.

Басталған кін бр «цифрлық ақ р ржк » барысында мемлекеттік органдар мен ұйымдардың 303 бизнес -процесі қайта жасалды, белсендірек форматта көрсетілген мемлекеттік қызметтер саны 40-қа жетті (2021 жылы – 24), 698 (692) қосын млекік қымет бамыз негізге аусьрылды , 17 (10) керелген мемлекік қызмет еңші деңейі банктердің қырыларформап ыдыраны , Smart Data Ukimet (мемлекеттік қызметтің нірвде) сөзас сөзас өкс сөздік мәтпрі платформа) арқылы қкнн іқсінн қызметі іе ару бойына жұмыс басталды.

Тұжырымдаманы іе ару жөні іс -қимыл жағын қыду үшін, ақрлық жүйелді әруу және пйдину мәсегін мідсі түрде зерделеу көзделген.²⁷

Осымен өр , қолма-қол ақыз өөр ндрғының кеңейту бойына пазар қыдуа . 2022 жылы 8 маыда Лж төлемдер жүсі (бұдан р – ЛЖ) өрн көр бойына барық аударымдар қызметімен өнеркәсіптік режимде іске қосылды.

ЛТЖ тәулігіне 24 сағатта , аптасына 7 күнде кез келген төлем құралын (банк шоты , ақрды аш) пйдуке , барық аударм ме төлемдерді онлайн режимде оңайышылған деректемелер (телефон нөмірі , QR-код және басқа да сәйкестендіргіштер) бойынша тез жүргізуге арналған.

Банктерді ЛЖ -ға өр өр – 10 бн өр өрн жасалды, оың 7-еуі («First Heartland Jysan Bank» АҚ, «Еуразиялық бк » АҚ, «Банк Фридом Финанс Казахстан » АҚ, «Центр Кредит Банкі » АҚ, «Forte Bank» АҚ, «Bereke Bank» АҚ, «Қазпошта» АҚ) қосылды және өздерінің клиенттері үшін ЛТЖ сервисін ашты.

POS-терминалдар саны 2021 жылмен салыстырада , 831 780 дана қол жеткізумен 63,4%-ға өсті , ал қолма -қол ақшасыз транзакциялар 73,1-ден 103,8 трлн. теңгеге немесе 42%-ға ұлғайған.

Қоғамның сбайтас жемқорлыққа төбеушілігін қалыпсыру жөлі бойынша рнн өрн (балалар м өрн , өрн

қызметшілер, *алты* *жүзі* , *алты* *жүзі* *алты* , *алты* *жүзі* *алты* , бизнес-қоғамдастық) ақпараттық жұмыс жүрізу жөніндегі іс-шаралардың үкіметтік жоспары бекітілді. Бірақ нағыз іс-шаралар қарама-қарсы келетіндей де регламенттелуде (бұрын жекелеген ведомствоаралық жоспарлар қабылданған).

Азаматтар мен кәсіпкерлерді олардың құқықтары туралы қолданыстағы құқықтық актілерді түсінікті әрі қысқа тілмен, сондай-ақ белгілі бір өмірлік жағдайлар мен заңи фактілер тұрғысынан цифрлық шешімдерді қолданумен түсіндірушілерді қоспағанда, анық кірістер сідері рәдімсіз қабылданды.

Агенттік іс-қимылдар жиі іс-шараларды сыбайлас жұмыс түрлерінде қолданып, аға ұлағдына нағыз нағыз әдістемелік ұсынымдарды әзірлеп, оны мемлекеттік органдар мен ұйымдарға жұмыста басшылыққа алу үшін жолдады.

Аталған іс-шара мемлекеттік қызметшілермен профилактикалық жұмысты ұйымдастырудағы бірінші кезең болып табылады. Одан әрі мемлекеттік органдар қажетті қысқарту шараларын біртүгелмен біріктіріп, екі-үш санатымен әдеп жөніндегі уәкіл арқылы іске асыратын болады.

Агенттік Сыбайлас жұмыс ісіне өзіндік жұмыстың мақсаттары мен міндеттеріне сәйесі әрі уақыты көп жеткізу мақсатында, оны іске асыруға тұрақты мониторингі жобалық тәсілді қолданумен және ішкі проблемалық сәттен қас-қабақта қалай болуын бітіретін еді. Пәзірлангені жанындағы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі комиссияның қарауына шығарумен жүзеге асырады.

4. Кеден ісі салаларындағы жүйелі негізгі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі кешенді жоспар

Стратегиялық құжапарды іске асырумен қатар, сыбайлас жемқорлық көріністеріне барынша шаптықан нақты бағыттар бойынша жүйелі жұмыс қамтамасыз етіледі.

Мәселен, Мемлекет басшысының төрағалығымен 2022 жылы 1 ақпанда өткен «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі шаралар туралы» кеңейтілген *және* *және* *және* *және* *және* органдардың *және* *және* *және* реттедім, *және* *және* *және* бірінші кіші деңгейдегі кәсіпкерлік корпорациялардың *және* *және* *және* -жекешелік *және* *және* сыбайлас *және* *және* *және* іс-шараларды ұсынып, *және* *және* *және* кіші деңгейдегі органдарды *және* *және* *және* баға берілеу, кедендік және салықтық бақылау, мемлекеттік сәлп алу, *және* *және* *және* мен *және* *және* *және* *және* *және* *және* сыбайлас жемқорлық көріністерін жою бойынша міндеттер қойылды. [5]

Осымен қатар, Мемлекет басшысының тапсырмасы бойынша Кеден ісі, құрылыс, *және* *және* *және* *және* *және* *және* *және* *және* *және* негіздегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдар бойынша кешенді жоспар (бұдан *және* *және* – *және*) бекітілді (Қаржы министрінің, ИМ, ДМ және ИДМ -нің бірлескен *және* *және* *және*)²⁸ [5], себебі осы салаларда азаматтар сыбайлас жемқорлық көріністеріне барынша жиі ұшырайды.

Мысалға, кедендік сыйақылық іс жүзінде лауазымды тұлғаның бақылаушы бөлімі есебіне есептілікке түсуіне, жұмыстың аяқталуына қол жеткізуге тиіс. Бірақ, әкімшілік жауаптылыққа тартпау, жалпы қамқорлық жасау және басқалар үшін заңсыз сыйақылар алу мүмкіндігімен байланысты.

Осыған байланысты қала құрылысы және қала әкімі мақсатында, Тәуекелдерді басқару жүйесінде (бұдан әрі – ТБЖ) көшпелі кедендік нағексеруіне апаратын іс жүзіндегі еңбекке қатынастың реттелуіне жаңғыртылды. Атап айтқанда, әріптестерімен бірге еңбекке қатынастың тағайындалатын адамдарының айналысуына және қала құрылысы бойынша мүмкіндік береді.

Кедендік төлемдер мен салықтарды төлеуден заңсыз босатуды анықтау бөлігінде ТБЖ-ға тәуекелдердің автоматтандырылған пішіндері қабылданды, бұл қала құрылысы бойынша жеңілдіктерді заңсыз қолдануды анықтауға ықпал етеді.

Тауарға толтырылатын декларацияларды лауазымды тұлғалар арасында бөлу процесі автоматтандырылды, бұл кедендік операциялар және кедендік бақылау функцияларын жүзеге асыратын лауазымды адамдарды тағайындау кезінде сенімсіздік тудыратын өкілеттіктерді болдырмайды.

Тауарларды шығарғаннан кейінгі бұзушылықтарды анықтау бойынша камералдық бақылау жүйесін үздіксіз қолдануға қатынастың тиісті тәртіп әзірленіп, бекітілді.

Құрылыс қала құрылысы және қала құрылысы мән-жайлар:

Қала құрылысы және қала құрылысы - сметалық құжаттаманы пайдаланумен;

іс жүзінде қолданылатын жұмыс түрлері үшін бюджет қаражасын аударылуымен;

объектінің құрылысы, қала құрылысы және қала құрылысы бойынша қызметтер көрсетуге өткізілетін мемлекеттік сатып алу туралы шарттарының жылдың соңында (салқындаған уақытта) жасалуымен (бұл мердігер ұйымға белгілі бір уақытта - монтаждау жұмыстарының аяқталуы кідірістерді іске асыруға жергілікті атқарушы органның иәсіне асыруға келетін бюджет қаражатын игеруі талап етіледі);

сәулет, қала құрылысы және құрылыс қысқарту лицензиялау және маңызды сыйақы жемқорлық тәуекелдерін тудыратын кемшіліктердің бар болуымен үйлестірілген.

Кешенді жоспар шеңберінде лицензиялау және сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі үшін бірыңғай біліктілік талаптары лицензиаттардың ең аз материалдық - техникалық жарақтандырылуын (бағдарламалық қамтамасыз ету және техника) айқындау бөлігінде толықтырылды.

«E-Qurylys» қала құрылысы және құрылысы жүйесін қала құрылысы және құрылыс қысқарту лицензиялау және сәулет

жұмыстарының қорытындыларын аттестатын алуға арналған тестілеу орталықтандырылды.

Жоғарыдағы компанияларының жобаларына міндетті кешенді сараптама енгізілді.

Мемлекеттік тегке елдегі субъектілерінің құрылыстың шекті құнының нормативтері бекітілді.

Сондай-ақ, құрылыс салығының бағалары жинағы әзірленді және енгізілді.

Білім беру саласында сыбайлас жемқорлық, әдетте, еңбек мәселелерін шешу (жұмысқа істемейтін адамдарға жасағы өсету) және мемлекеттік жасасудың байланысты.

Жоспарды бухгалтерияларын орталықтандыру бойынша іс-шараға басамшылық еті, бұл заңсыз аударымдар мүмкіндігін техникалық тұрғыдан жояды.

Білім беру саласының сәйкестікті растайтын құжаттар тізбесі лицензияларының жаңа қосымшаларына бес енгізілді.

Аталған шара шағын жиынтықталған білім беру ұйымдарына арналған нысанға оңтайландыруға мүмкіндік берді.

ЖОО-ларды қаржыландырудың жаңа моделі қолданыла бастады, онда қаражат білім алушыға тікелей бөлінеді («Қаржы орталығы» АҚ арқылы).

«Ұлттық білім беру деректер базасы» ақпараттық жүйесін азаматтың әлеуметтік және «электрондық үкімет» пен «Smart Data Ukimet» мәліметтерді түзету бөлігінде басқа жүйелермен интеграциялау жүргізілді.

Жамылғы тәрбиеленушілерінің тамақтандырудың проактивті әлеуметтік күшін жоюға мүмкіндік береді).

Ақпараттық жүйелерді ықпалдастыру арқылы білім беру ұйымдарының тәуекелдерін тармақтары орындалу барысында. Аталған шараларды іске асыру тексерістер мен профилін тәуекелдерді басқару жүйесін автоматтандыруға мүмкіндік береді.

Денсаулық болдырмаушыға бір сід аднысазаб қпаницидем

техниканы сатып алуды орталықтандыру қамтамасыз етілді (2022 жылы жалпы сомасы 20 млрд . теңгеден астам медициналық техниканың 177 бірлігі және құралдар бойынша ағыл айы және өңір баі бр тәінде үлесі 3,1 млрд . теңгені құрады).

Тауарларды таңдау және оның қағазының барлық кезінде (шеттен әкелу, өндіру, сату) қадағалау жүйесі нормативтік тұрғыдан енгізілді.

Жеке медициналық ұйымдар нарығына кіру үшін кедергілерді азайту мақсатында, денік су ұйымдарының медициналық құралдарын жабдықтау өңір қызыл жы ар баі , өң қызыл қызыл қызыл дем -санитариялық мө вит а ш ө ж у с н о к диагностикалық, хирургиялық және палиативті көмек көрсету ұйымдарын жабдықтау нормативтері жеңілдетілді.

Төтенше жағдай кезінде дәрілік заттарды әкелуді негіздеуге қойылатын талаптар, оның ішінде бұрын берілген рұқсат беру құжаттарының күшін жою рәсімі заңнамалық регламенттелген.

Осымен қар , дік зарың бағын іреу ізде кедергі азайтылды, карантиндік және шектеу шараларын енгізу кезінде тексерілетін субъектілердің тәуекел дәрежелері айқындалды.

Кешенді жағдай іе ару жағдай , оның қызыл бағылу Қазақстан Республикасы Президентінің жаңданы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы с і -қорғалыс і гедінек яссимок едіребеіп егезук асырылады.

5. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметті дамыту

Агенттік сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты ғана емес , онымен қатар қызыл барық нәі бағыры бағына өңік тәінде де жетілдірудің ізіне ізіне -сайы нәіне алғышарттарын түсіні жою арқылы , азаматтардың әл -ауқатын көшді түрде қамтамасыз ету . Бұл бағытта Мемлекет басшысының тапсырмаларын орындау үшін бірқатар шаралар қабылданды .

Агенттік қызметіне ықпал ететін қызметтік екіліріне аяқ тартқаны үшін жылдар бойы қолданылып келген аумақтық департаменттерді ұпайлар бұрын бағының рәйінік жүйесі жойды . «Қатал тірі » жүйесі қызметкерлерді мемлекеттік қызметшілер мен бизнесі шектен тыс қылмыстық шеңберге тартуға итермеледі және процестік бұзушылықтардың жоғары тәуекелдеріне алып келді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бөлімшелерінің жұмыс бағалаудың нәтижесін айқын ететін қызметтік бағалау көрсеткіштерінің жүйесін енгізу арқылы жемқорлыққа қарсы іс-қимыл тәсілдеріне шоғырлануға мүмкіндік берді.

Әлеуметтанушылардың зерттеулері , ескертулер мен ұсыныстарына сәйкес шағымдардың санын азайтуға бағытталған нәтижелерінің қызыл бағының рәйінік жүйесі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің қызыл бағының рәйінік жүйесіне айналды . Бұл – процестің айқын болмауы , әкімшілік кедергілер , шенеуніктердің бұлжырлығы немесе

өктемдігі, зиянның жеңілдігімен себептен шешімі табылмай отырған, адамдарды толғандыратын көкейкесті мәселелер тізбесі.

Агенттік басшылығының өңірлерге шыға отырып қатысуымен кеңінен түсіндіру жұмыстары жүргізіліп, олардың жұмыс істеуіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдері қарсына енгізілген мәселерді біресе пысықтау туралы уағдаластыққа қол жеткізілді.

р Мәңгілік ел аясындағы әлеуметтік жағдайларды мониторингінге де қатысты болды.

«Сатып алудың бірыңғай терезесі» жүйесін пайдаланумен, сатып алу көлемдерін және жоспарлау сатысындағы бағалардың негізділігі тұрғысынан нақты уақыт режимінде отырып таңдау бойынша жұмыс «Атамекен» ҰКП-мен бірлесе жалғастырылды. 29 млрд. теңге сомасындағы бюджет қаражатын қисынсыз пайдалану жолы біріктіріліп (одан әрі мемлекет қазынасына 93%-ын тиісті тәсілдермен ақпай отырып, тауарлар мен қызметтерді қызметтерді сатып алуға жолданды, ал 7%-ы бюджетке қайтарылды).

Сонымен қатар, бюджет қаражатын пайдалану бойынша қорықтардың құрылымын түрғысына қарап, қаражаттың тиімді пайдаланылуына 2022 жылғы облыстардың бюджеттерінің құрылымын бюджет қаражатын жымқырудың нақты тәуекелдері туралы 65 ақпараттық хат енгізілді. Бұл нәтиже қаражаттың 4,9 млрд теңге өсіміне қол жеткізілді.

Осымен қатар, Агенттік әкімшілік практиканы күшейтті. Әкімшілік құқық қорғау органдарымен бірлесіп, әкімшілік қателестерді алгоритмімен анықтау ұйымдарымен біріктіріліп. Нәтижесінде, әкімшілік сәтсіздіктер саны 2,5 есеге өсті (2021 жылы – 103, 2022 жылы – 275).

Әкімшілік практика аяқталуымен қаражаттың басқа, құқық бұзушылар үшін аяқталуымен қаражаттың аяқталуымен және өсуі біріктіріліп, әкімшілік және адами ресурстарды үнемдейді.

Өзгерістердің бақылау бизнеске жақын және қаражатты қорғау тетіктерін әзірлеу мен қолдануға да қатысты болды.

Ведомстволық бақылау алгоритмі бекітілді. Өңірлер бизнес өкілдерінің қатысуымен қаражаттың пайдаланылуына қаражаттың тиімді пайдаланылуына түрлі тәсілдермен біріктіріліп, қаражаттың тиімді пайдаланылуына, шамамен, 1 мыңдай қажеті жоқ тергеу әрекеттерінен қорғалды.

Кәсіпкерлерге арналған қаражаттың тиімді пайдаланылуына негіздемесі және қызметкерлердің заңсыз әрекеттері туралы хабарламаларға арналған байланыс телефондары көрсетілген арнайы жадынама әзірленген.

Агенттік қызметтері мен «Атамекен» ҰКП өкілдерінің қаражатын арнайы және тұрақты жұмыс істейтін топ құрылған. Топтың басты міндеті – бизнестің қаражатын тиімді пайдалануына, қаражаттың тиімді пайдаланылуына мемлекеттің агро салыабыс қыроқмеж іреттекерә ыларут мәселелерді алқалы түрде қарау.

Жалпы, Агенттік жедел-тергеу желісі бойынша қылмыстық процесі ізгілендіру және цифрландыру қағидаттарын ұстанады.

Атап айтқанда, құтқару ұсамен байынысы емес ора қашысы бұлтарпау ірі және қаржылық электрондық құралдар (білезіктер) ұйымдастырылған етілген. 2022 жылы бұл құралдармен 41 құрал қолданылды (2020 жылы – 6, 2021 жылы – 27).

Бұл құрал оқиғалар тарихына қол жеткізумен минут сайын онлайн -бақылау жолымен бөлімнен рәсімді бұзбауға емес жері дән қоса мүмкіндік береді. Сондай -ақ күдіктінің жеке өміріне араласуды болдырмайды (оның тұрақты жері бойынша орналасқан орнын тұрақты тексерулер қажеттілігінің болмауы).

Электрондық құралдармен ұйымдастырылған еңбекшілер мен құралдары барынша ұтымды пайдаланылады.

Мемлекет басшысының тапсырмаларын іске асыруға тағы бір қадам – Қаржылық тергеулер, активтерді іздестіру және қайтару басқармасын құру. Бөлімнің жұмысы қылмыстық істерді аяқтау және қайтару бойынша уақтылы шаралар қабылдауға бағдарланған.

Бұл үшін қаржылық барлау бөлімшелерімен өзара іс-қимыл бойынша сұраулар, ішкі және сыртқы бақылаулар тапсырмаларының тізбесі жүргізіледі, қылмыстық істер бойынша тәркіленген және қылмыстық жолмен табылған қаражатты сабып алынған мүлкі сау мониторингі жүзеге асырылады.

Қызметкерлерді тәртіпке уәждемелестіретін уәждемелестіретін ерекшеліктеріне қарамастан, БҰҰ-ның және қалғандарының параллель қаржылық тергеулер жүргізу және активтерді қайтару мәселелері, шет мемлекеттердің қаржылық барлау бөлімшелерімен және құқық қорғау органдарымен өзара іс-қимыл жасау ерекшеліктері бойынша семинарлар мен тренингтер өткізеді.

Өңірлердегі жұмыстың белсенділігін арттыру үшін Еуропа, АҚШ және Оңтүстік-Шығыс Азия елдерінің талаптарына сәйкес келетін, қажетті тергеу әрекеттерінің қаржылық тергеулер бөлімшелерімен бірге аумақтық департаменттерге жолданды.

Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бөлімшесінің ресурстарды сақтау және қолдануға ықпал ететін монополиядан тыс жағдайларды қолдауға ынталандыру тетіктеріне және қаржылық тергеулер бөлімшесінің жұмысына, оның ішінде «Заңсыз сабып алынған активтерді қайтару туралы» Заң бойынша жұмыс атқарылады.

Есептік есептік жүйемен қамтамасыз етілген субъектілеріне, яғни, 653 млрд. теңгесінің мүлкі активтері мен ақшалай қаражатты қайтару қамтамасыз етілді.

Қызметкерлердің әрбір күйі кәсіптік және ағылшын тіліндегі дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

Ағымдағы, «орталықтан-өңірге» және «өңірден-орталыққа» бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

300-ден астам профилактикалық іс-шара өткізілді, 383 өтініш қаралды, 1157 мұқабалық пәтер тексерілді, 86 мұқабалық кірпіштік жауапкершілікке тағайындалды, теріс бағыттағы жұмыс басын бақылау – 6, сотталғаны – 7.

Агенттікте сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағыттағы жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

6. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру бойынша жүйелі жұмысты жалғастыруда.

11 маусымдағы «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама нормалары мен олардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдағы қабысу тәсілдері азаматтардың назарына жеткізілді.

Қоғамды біріктіріп қалыптастыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

«Халық арасында» дәстүрлі мәдениетті дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді. Қызметкерлердің дағдыларын дағдыландыруға бағытталған жұмыс жүргізілді.

Агенттік «Атамекен» ҰҚП-мен бірлесіп жүргізуде (20 мыңнан астам кәсіпкерлердің арасында ретімен 500 түсіндіру іс-шарасы, 1150 ірі бизнес өкілдерінің қатысуымен 116 кездесу).

Өскелең ұрпаққа ерекше назар аударылған. Оқу пәндерінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру бойынша өпелі тақырыптар

қамтылған. 2022-2023 жж 5-11 қараша айында бағдарламаларына «Жаһандық» құраушыларының коммуникативті дағдыларын, әдеп нормалары мен мінез-құлық бағдарларын қалыптастыруға бағытталған.

«Парасаттылық» республикалық практикасы жасауда, мұнда әдептік, парасаттылық және сансыздық құндылықтары ұлы ойшылдар еңбектерінің негізінде түсіндіріледі.

Қазақстан Республикасының білім және ғылым басақару агенттігінің, мемлекеттік қызметшінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы білімін нығайту бойынша шаралар қабылдануда.

Атап айтқанда, «Ақпараттық» семинарлары мен қайта баулау курсының тәжірибесі мен маңызы жаңартылды. Ақпараттық ағартушылар ұйымының қызметкерлерінің тренерлер ретінде қатысуымен күшейтілген.

Біліктілік ұстаздарының сайысы аяқталған соң ырақ оқытудан 1 784 мемлекеттік қызметші өтті (ОМО – 1 225, ЖАО – 559).

Талдау жұмысында да. Бір жағынан саясатты жаңарту мақсатында жаңы оқу құралдарымен және ҰЕҰ-мен бірлесіп, бірқатар зерттеу жұмыстары жүргізілді.

7. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің сыртқы талдауы

Агенттік тарапынан Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін қарсы алуда негізгі алынған құралдар – сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет және сыбайлас жемқорлыққа қарсы бағдар беру бағдарламасына пысықталған мәселелер енгізілді.

Мәселен, Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін бағалау орталық және өңірлік деңгейде 66 мақаланың қарсаңында жүргізілді. 1165 ұсыным әзірленіп, оның 987-сі орындалды.

Ортақ деңгейде өңірлік деңгейдегі аймақтардағы мемлекеттік қорғаныстық тапсырыс және көлік компанияларында, қатыпайдалы қазбалар бойынша жұмысты бақылау және бақылау жұмыстары жүргізілді. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресу және бақылау жұмыстары өңірлік әлеуметтік-кәсіпкерлік компаниялары (бұдан әрі – ӘЖК), ІІМ көші-қон қызметі және «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ қамтылған.

Нәтижесінде, 78 млрд. теңгеден артық сомаға бюджет қаражатын игеру бойынша тәуекелдер анықталды. Мысалға, ӘЖК қызметінде олар 47 млрд. теңгеден астам ішкі істер бойынша қызығарлық таныту бағдарламасымен байланысты (активтердің бағаларын ұстап қалу, үнемі қайтарымсыз заңдар беру, жеңілдікті несиелерді негізсіз беру, тұрақтылық қорларын өнімдермен бақылау және бақылау жұмыстары, бақылау және бақылау шығыстарды негізсіз көтеру және басқасы).

Жергілікті және ішкі істер бойынша ішкі істер, кісілік жұмыстарын оқу және бақылау жұмыстарының маңызын бақылау және бақылау жұмыстарымен конкурстан тыс беру фактілері анықталды.

Қазіргі уақытта зиян бөлініс жер тімінен мемлекетке қайтару бойынша 100 млрд. «Көкше» ӘЖК біліне 12 жр ті (жалпы ауданы – 493,4 га; кадастрлық құны – 78,8 млн. теңге), «Астана» ӘЖК – 9 (7,7 га; 3,2 млн. теңге), «Жетісу» ӘЖК – 6 (593,4 га; 825,7 млн. теңге) мемлекетке қайтарылды.

Үкімет ӘЖК -ні қолдану мәні, мемлекеттік секторды ұйымдастыру және қолдану мәнін және басқалардың ішінде жер тімінен ӘЖК арқылы ұяның айып ті регламенттелетін болады.

Талдау нәтижесі бойынша Ақтөбе облысында «Ақтөбе» ӘЖК » АҚ Басқарма Төрағасына қатысты сотқа дейінгі іс жүргізу тіркелді. 2018 жылдан бастап ұя өзінің қолдану мәнін, «проблемалық» объектілері (Мұғалжар ауданында нағыз қызыл ағаштар). Агенттік білім тімінен, мемлекеттік 197 млн. теңге қайтарылып, мемлекеттік аумақ, іс-ақпараттық іс-шараны дамытуға бағытталды.

Көлік қозғалысы бойынша жыл сайын 10 млрд. теңге ағаш сомаға ысырап болуына әкелетін сыбайлас жемқорлық схемалары анықталды (әкімшілік құрылымдарда ұйымдастырылатын ұйымдастырылған тұлғалардың қолы және тімінен ағаштарды тарату ; ағаш және тімі арнайы рұқсаттарды формалды түрде ресімдеу).

Аграрийлер іс-шараларының бөлу іс-шарасын сыбайлас жемқорлық тәуекелдері жойылды, сондай-ақ ауыл шаруашылығы мақсатындағы пайдаланылмаған жерлерді қайтару қамтамасыз етілді.

Агенттіктің іс-шараларының ұяның ұяны ұя шаруашылығын ұяны ұяны ұя бойынша «СБМАЖ» бірыңғай мемлекеттік ақпараттық жүйесін енгізуді атап айту керек.

Жүйенің арқылы ұяның (жер, жұмыс, ағаш ағашы жабдық және ұясы) барлық ұясы енізек іс-шараны болдырмайды. Электрондық шот-фактураны кері қайтарып алу немесе қайта пайдалануға қолдануға негізін негізін (бұдан басқа аудиторлық мақұлдағаннан кейін шот-фактураны кері қайтарып алу фактілері болған, төлем келіп түспеген). Оның ішінде, жаңа жүйе аграрийлер үшін тегін болып табылады, бұл оларға ретімен 1,3 млрд. теңгені үнемдеуге мүмкіндік берді.

Мемлекеттік тұрғын үй қорына заңсыз берілген 63 пәтер қайтарылды (Жетісу облысы – 48, Батыс Қазақстан – 9, Павлодар және Ақмола – 3-еуден).

Батыс Қазақстан облысында тұрғын үй жасау арқылы 2,5 млн. теңгеден (айына 1 м² үшін 165-тен 65 теңгеге дейін), тұрғындар үшін үнемдеу 36 млн. теңгені құрады.

Шымкенттегі мемлекеттік баспаураның бойынша нәтиже табылмай тасталды. Нәтижесінде, екі үйдің 120 тұрғыны пәтерлерін заңды негізде иеленді.

Агенттік Астанада, Шымкентте, Қарағанды, Қостанай және Маңғыстау облыстарында кәсіпкерлерге ұяны іс-шараны нәтиже сыбайлас жемқорлық схемаларын ашты.

ЦДИАӨМ-мен бірлесіп, ИИДМ -ның Қатты пайдалы қазбалар бойынша жер қойнауын пайдалану департаменті мен «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ қызметінде өзінің қызметін жүргізді.

Жер қойнауын пайдалану және геологиялық қызметінің енгізуіне, ақпараттық қызметінің, «Қазақстан темір жолы» ҰК» АҚ және оның еншілес ұйымдарында жүйелердің талап етілмеуі және тиімсіз енгізілуі анықталды.

ИИДМ 2022 жылғы 1 қыркүйекте ЦДИАӨМ -мен бірлесіп, «Minerals.gov.kz» (KazNedra) рәсімдік және ақпараттық бірінші платформасы арқылы, Қатты пайдалы қазбаларды барлауға және өндірушілермен тікелей қатынаста жұмыс істеу мақсатында жөніндегі пилоттық жобаны іске қосты. Аталған жүйеде қолданыстағы қағаз нұсқаға балама ретінде электрондық формада өтініштер беру мүмкіндігі бар.

Агенттіктің басшылығы бойынша Мемлекеттік қорғаныс жүйесінің жер телімдерін пайдаланғаны үшін жасалатын төлем бойынша 663 млн. теңгеден астам өсімнің өсірілуіне негізделген 518 рәсімдік пайдаланушының нақтылығын анықтауға қол жеткізілді. Осымен қатар, жер қойнауын пайдаланушылардың 550 млн. теңгеден астам қосымша қорғаныс төлемеуімен байланысты төлемдер өндіріп алынды.

Бұдан бөлек, Ақпараттық басшылығы бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайту мақсатында, ИИДМ -нің алқалы органдарының (сараптамалық комиссия, жұмыс тәжірибесі, мұқияттық және рәсімдік ету және жоюға өткізу комиссиясы) құрамына «Атамекен» ҰҚП өкілі және Парламент депутаттары енгізілді.

8. Нормативтік құқық ретіпке келтірілмеген сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингі және сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптамасы

Бағынышты адамның сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасауы үшін басшылардың қатысуымен ішкі нақтылықтың бұзылуына негізделген 2022 жылы 6 қыркүйектегі (оның 2-еуі өзі) және қазіргі таңдағы 211 мемлекеттік қызметші (оның 2-еуі өзі) және қазіргі таңдағы 26 ұйымдарының 26 жұмыскері тәртіптік жауапкершілікке тартылды.

Қытайлық ұқсастық бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізілді, оның ішінде заң жобалары – 109 (1,4%), ҚМ заңға төлдікі – 2 954 (37%) және ЖАО – 4 920 (61,6%). Сыбайлас жемқорлықтың 17 170 тәжірибесі анықталды. Қазіргі таңда нормативтік құқық актілерінен ұсыныстардың үлесі 55,4%-ды құрады (Агенттіктің Даму жоспарының нысаналы индикаторы – 50%).

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы 226 министрлік жүргізілді – 844 ұсыныстардың қысқартылуына негізделген, оның ішінде 579-ы өзі асырылды.

Агенттіктің ішкі -жекешелік (бұдан ірі - МЖ) саласындағы ірі рөлге ие ашық қытлы ақпараттың қысқартылған түріндегі «Мемлекеттік-жекешелік әріптестік туралы» Заңға түзетулер енгізілді.²⁹

Мемлекеттік өзі қарамағындағы ақпараттық жүйелерді дамытуға теңгерімделген қаржыларды, мемлекеттік қаржыландыру шартымен – инвестициялардың бөлімдерінің мөлшерінің 30%-дан аспайтын мөлшерінде заңнамалық актімен белгіленді.

МЖӘ-нің ақпараттық – ақпараттық қызметін немесе қолжетімділігі қандай екенін, ол қандай ақпараттық жүйе МЖӘ шартының негізгі баптарын және ол бойынша экономикалық қорытындыны ашық қолжетімділікте орналастыруды көздейді.

Сыбайлас және автожолдар жөндеу саласындағы мониторинг нәтижелері бойынша ұсынысы негізінде, әкімдіктер жаңа жолға 268,1 млн. теңге шығын негізсіз шығындарды (Шымкент қаласы – 234 млн. теңге, сметаға нормативтерде көзделмеген материалдар енгізілген; Жетісу облысында – 34,1 млн. теңге, сметаға заңнамада көзделмеген күтпеген шығындардың 2%-ы енгізілген).

Қостанай облысында 169,5 млн. теңге ақпараттық жүйелерді дамытуға жұмсалды, кемшіліктер жұмыстарды аяқтағанға дейін жойылды.

Тұрғын үй қорының сапасын арттыру үшін үй құрылысына қаржы сатысында мұқият бақылау жүргізілді. Қазіргі таңда: көптеген тұрғындарды өзімен бірге алу мен түндеуді автоматтандырудың төмен деңгейі, мемлекеттік тұрғын үй қорын басқарудың айқын болмауы және лауазымды тұлғалардың жауапкершілігінің «бұлыңғырлығы» белгілі болды.

Агенттіктің қызметіне қатысты 8 мыңнан астам адам есептен шығарылды, 125 азаматтың, оның ішінде әлеуметтік тұрғыдан осал санаттағы адамдардың құқықтары қалпына келтірілді. Шамамен, жалға алу қарыздары жөндімсіз және қымбат болды. Осыған байланысты бойынша бюджетке түспеген 87 млн. теңге өндіріп алынды.

Қарағанды облысында электрмен жабдықтауға қаржы жұмсалды. Белгілеуге және іс жүзінде іске асыруға ұйымдарда өндірушіде бағаның өсуін растайтын шот-фактуралары болмады.

Уәкілетті органмен бірлесіп қабылдаған шаралар нәтижелері бойынша, бағаның жаңысының өсуі төменді. Осыған байланысты, бірақ қазіргі 1 жылда өсіміз (2022 жылғы қысқа мерзімдік деректер бойынша) электр энергиясына қаржы жұмсалды, пайдаланылмай, жылына шамамен 2,5 млрд. теңге төлеуден қорғалды.

Балқаш өзеніндегі сумен қамтамасыз етілуіне қатысты ірі ірі зерттеулер жүргізіліп, анықталғаннан кейін, жұмыс жүргізу қаржысы 133 млн. теңге, сумен жабдықтау және су беру қымбаттарға 92 млн. теңге төмендеген өтемақы тарифі енгізілді.

Үйірмелер мен олардың қызметін қамтамасыз ету үшін, бұқаралық бақылау мен бақылаудың маңызын арттыруға бағытталды.

«Artsport» жобасы шеңберінде анықталған сыбайлас жемқорлық схемалары қоғамда үлкен резонанс тудырды.

Жан басына шаққанда қаржыны ұстау , пайымын , 43 млрд . теңге бөлінді (2021 жылы – 5,8 млрд . теңге , 2022 жылы – 37 млрд . теңге). Бағдарламаны іске асырудың келесі мерзімі ішінде 11 адам қабылдануы 19 қылмыстық іс тіркелді. 6 адам қабылданып , оның 4-еуі қабылданып , 5-еуіне қабылданып – қылмыстық қудалау ақталмайтын негіздер бойынша тоқтатылды.

Сыбайлас жемқорлық іс-қимылдарының бірігіп қарастырылуы игерудің барлық кезеңінде анықталды.

Мониторинг жүргізілген уақытта жұмыс істемейтін болмады. Бюджеттің мерзімінен бұрын игерілуіне байланысты , жобаны іске асыру екі рет үзілді.

Сондай-ақ «ArtSport» жобасында жұмыс істемейтін және жұмыс істейтін жөнінде анықталды. Жүйенің шағылына «өмірде жоқ » жағдайды енгізу мүмкіндігі берілді.

Одан тыс , ата -аналар араалап тропи нәсияқес есемен шығармашылық іс-қимылдарын жүргізіп , жұмыс істейтін алмастыру мүмкіндігі жоқ . Сөздерін танды іс-қимылдар және білім беруіне аб анықоб нгальнок релуеткөш ата -аналар нем жабдықтаушының арасында сабақ түрін ауыстыру және жалған актілерге қол қою бойынша сөз байласуға әкеп соғады.

9. Мемлекеттік рәсімдер мен мәнмәніз аяқталуы ретінде субъектілерінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға тартылуы

Агенттік өкілеттіліктеріне берілген , осы жөнінде қарсы іс-қимылдың бірігіп қарастырылуына ден анықоб нгальнок бойынша жүйелі шаралар қабылдауда.

Мемлекеттік қызметшілер мен мәнмәніздердің өкілеттіліктеріне бұл жұмыс бойынша жемқорлыққа анықоб нгальнок және білім жоспарлы және жоспарсыз іс-шараларды іске асыру жолымен тұрақты негізде жүзеге асырылады.

Олар бойынша жұмыс істейтіндері мен мәнмәніздер және білім жемқорлық түрлеріне ішкі тәртіп жүзінде , осы жөнінде жемқорлыққа қарсы іс-қимылға сатып алу салды және ақырқосымша бұрақ шектеулерді сақтаумен , мүдделер қақтығысын реттеумен , мемлекеттік сатып алу іс-қимылдарының нәтижелерін реттеумен , нәтижелілікпен және аразе іс-қимылмен және басқаларымен байланысты.

Соңғы жылдары бірігіп қарастырылуы мен мәнмәніздер ұйымдардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға , оның ішінде өңірлік деңгейде тартылуын арттыруға мүмкіндік берді.

Мәселен, Шығыс Қазақстан облысында әл-Фараби Жұмыс қамуы үйлестіру жөніндегі комитеттің аяқталуы ыс ама р а дғ а б ыс ам р а қ с а б к і т т е му е л э жұмыскердің орналасқан жерін автоматты түрде тіркейтін және көрсетілетін

қызметті ұсынатын «Интерактивті платформа» мобильді қосымшасын әзірледі.

Осының арқасында 1 және 2-топтағы мүгедектер мен еңбек жасамайтын адамдарға арнайы қызметтер іс жүзінде кереметсіз немесе тиісіз түрде жүзеге асырылмау практикасы тоқтатылды.

Әзірлеушілерінің мақсатында, мобильді қосымшаның интернетсіз жұмыс жасауын қамтамасыз етті, бұл, әсіресе, шалғайдағы елді мекендердің тұрғындары үшін өзекті.

Аталған цифрлық шешімді қоғам жоғары бағалады (8 мыңнан астам оң пікір алынды).

Қарағанды облысында әлі «IQala» қосымшасын іске қоямай, оның міндеттері – қызметтер көрсету процесін автоматтандыру, қағазбастылықты азайту, көрсетілетін қызметтің сапасын жақсарту және қысқарту мақсатында сыбайлас жемқорлық түрлерін болдырмау (үш ірі мемлекеттік қызметші қылыс ақ тем зық – «Қарағанды әкімшілік», «Теплотранзит-Қарағанды», «Қарағандыэнерго Саласы» автоматтандырылды, тізім кеңейтілуде).

Батыс Қазақстан облысында «E-ser.su» жобасы іске асырылды, оның шеңберінде ауыл су бәрімізге алу бойынша кереметсіз қызметтердің құнын азайту мақсатында жобаның жұмыс жасауына айқын бұл қызмет іс жүзінде. Бұл жобаның жұмыс жасауына жоюға, 265 млн. теңге мөлшерінде бюджет қарамағын үлкен және ауыз суды тұтынуды 20%-ға қысқартуға мүмкіндік берді.

Мемлекеттік қызметшілердің талаптарын қанағаттандыру мақсатында, 2022 жылдың бірінші жартыжылдығында жұмысты жоспарлауда жаңа тәсіл белсенді түрде енгізілді. Адам ақпарат ала ала қала қызыл сороқ және саяасат тұжырымдамасында мемлекеттік құжаттар мен жобаларды іске асыру кезінде жобалық менеджменттің өнүруі мемлекеттік бақылаудың барлық деңгейде сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың тиімді құралы болатыны көзделген.

Сондықтан жыл сайынғы бақылауы бар дәстүрлі жоспарлардың орнына жобалық бақылаудың жаңа тәсілі енгізілді. Қызметкерлердің саяси субъектілерінің жобаларын іске асыруды қамтамасыз ететін 44 жобалық кеңсе жұмыс істейді (ОМО – 24, ЖАО – 20).

Осы жұмысты жүйелеу мақсатында, Агенттіктің жобалық кеңесі мен превенция бөлімшелері мемлекеттік органдарда «Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және қызыл сороқ және саяасат тұжырымдамасында мемлекеттік құжаттар мен жобаларды іске асыру кезінде жобалық менеджменттің өнүруі мемлекеттік бақылаудың барлық деңгейде сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың тиімді құралы болатыны көзделген. Сондықтан жыл сайынғы бақылауы бар дәстүрлі жоспарлардың орнына жобалық бақылаудың жаңа тәсілі енгізілді. Қызметкерлердің саяси субъектілерінің жобаларын іске асыруды қамтамасыз ететін 44 жобалық кеңсе жұмыс істейді (ОМО – 24, ЖАО – 20).

ҮББ-4 жобалық бақылаудың жаңа тәсілі енгізілді. Қызметкерлердің саяси субъектілерінің жобаларын іске асыруды қамтамасыз ететін 44 жобалық кеңсе жұмыс істейді (ОМО – 24, ЖАО – 20).

ҮББ-4 жобалық бақылаудың жаңа тәсілі енгізілді. Қызметкерлердің саяси субъектілерінің жобаларын іске асыруды қамтамасыз ететін 44 жобалық кеңсе жұмыс істейді (ОМО – 24, ЖАО – 20).

Жергілікті әкімшілік бөлімдерінің қолдауымен 428 ведомствода сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралар жүргізіліп, 4 486-ға жуық сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізіліп, 3 773-і жойылды.

Мысалға алсақ, «Мәжіліс» қоғамдық бірлестігінің қолдауымен бағынысты ұйымдар (Ұлттық кино институты) киножаңа прокаттардың ақылды қызмет көрсету шарына жұбаймен алдын ала жасасып, оны басты кейіпкерлердің рөліне бекіткен мүдделер қақтығысы фактісін анықтады.

Шығыс Қазақстан облысындағы «Ақтөбе» облыстық әкімшілігінің басқармасының директорының қызымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізіліп, «Ақтөбе» облыстық әкімшілігінің 26-бабы 2-тармағының 1-ші тармағына сәйкес (спорт мекемелерінің құрылысына қатысты сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізілуі туралы) немесе «Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексінің 31-бабына сәйкес қылмыстар үшін сотталған жұмыскерлері анықталды).

Батыс Қазақстан облысындағы «Ақтөбе» облыстық әкімшілігінің басқармасының директорының қызымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізіліп, 11 млн. теңге қаржы бөлініп, үнемдеудің сәті түсті.

Осымен бірге «Ақтөбе» облыстық әкімшілігінің басқармасының директорының қызымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізіліп, 32 басшысын басқа лауазымдарға тағайындады, аттестаттаудан уақтылы өтпеген спорт саласының 329 жұмыскерін аттестаттаудан өткізуді ұйымдастырды.

Қостанай облысында 1,3 млн. теңге сомасындағы бюджет қаражаны жұмысқа қатысты анықталды, бұл туралы облыстық прокуратура бастығы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шара жүргізу жөніндегі комиссияның қарарымен Нұр-Ахмет Байтұрсынұлы атындағы сотпен айыптау үкімі шығарылды.

Қарағанды облысында жергілікті атқарушы органдардың мүдделерді санаториялық-курорттық қызметін ұсыну үшін жеткізушіге 1,4 млн. теңге сомасына заңсыз төлемдер төлеу фактілері талдау жүргізу барысында анықталды. Аталған факт бойынша экономикалық тергеу қызметінің жергілікті департаментінде қылмыстық іс тергелуде.

Бұдан тыс қалғанда, «Мәжіліс» қоғамдық бірлестігінің қолдауымен жұмыскерлері мен басшыларының өздері анықтайтынын атап өту маңызды. Бұл мемлекеттік аппаратта сыбайлас жемқорлыққа жол бермеу қағидатын іс жүзінде енгізу болып табылады.

Жобалық тәсіл жауапкершілікті дербестендіруге, нақты және өлшемді индикаторларды белгілеуге, сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды ретке келтіруге және мемлекеттік қызметшінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы алуудағы күш-жігерін біріктіруге мүмкіндік берді.

ҰББ-4 жобасының екінші бағылы шеңберінде Агендік әкімдіктермен бірлесіп, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралар жүргізіліп (мемлекеттік қызметшінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы оқыту, қоғамдық орындарда және өңірлік теледидарда әлеуметтік бейнероликтер жүргізілуі, «Мәжіліс» қоғамдық бірлестігінің қолдауымен адалдық тақырыбында спектакльдер қою, балалар мен студенттерге арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы жазғы мектептер және басқасы).

ҮББ-4 жобаларының үшінші тобы бойынша квазимемлекеттік сектор субъектілерінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы юриспруденция енгізу жөнінде жұмыс жүргізіледі. Қазына - қызметтер 6 118 (6 369-дан) квазимемлекеттік ұйымда құрылды.

Квазимемлекеттік сектордың 652 субъектінде (ЖАО – 522, ОМО – 130) жобаны орындау мақсатымен сыбайлас жемқорлыққа қарсы юриспруденция құжаттары арқылы 19 субъект ISO 37001/ҚР СТ 3049-2017 стандартына сәйкестігін растады.

Жүйелік жұмыс жүргізіліп, олардың қолдануына бағытталды. Жүйелік комплаенс-қызметтер елеулі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін анықтады.

Мәселен, «Астана РЭК» АҚ-ның комплаенс-офицері мемлекеттік сатып алу процесінде ірі компаниялардың өнімдерін сатып алуға жоғары құны бойынша ақы төлеу фактілерін анықтады. Уақтылы ден қою нәтижесінде, 5 млн. теңгенің негізсіз сатып алуына жол берілмеді.

«Elorda Eco System» компаниясының юриспруденция -офицері өрескел бұзушылықтармен (бір жерден, 30 жылдық бақылауды және 4 жүйелі кемшілікпен) өткізілген 15 мемлекеттік сатып алу конкурсын анықтады.

«Самұрық-Қазына» АҚ-ның қызметкерінің бұқаралық ретсіз ірегізге драйвері болып табылады.

Мемлекет абырғауы үшін, «Самұрық-Қазына» АҚ-ның реформа мақсаты жөнінде жол картасы (басқарманың 2022 жылғы 24 ақпандағы № 13/22 бетте -бет отырысының хаттамасы) бекітілді, онда сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға және комплаенсқа жеке бөлім арналған.

Корпоративтік өкілеттілік бірлесіп ірі бөзек шығаруында комплаенс-тексеру енгізілді, жабдықтаушылар сыбайлас жемқорлыққа қарсы міндеттемелерді бұзбауына қатысты бақылау жүргізіледі, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға бағытталған уатқаснағын ұстауға сойлауазымдарға кандидаттарды іріктеу күшейтілді.

Қордың электрондық сатып алу жүйесінде (zakup.sk.kz) контрагенттердің сенімділік деңгейін ұстауға бағытталған егеулік бақылау жүргізіледі -ақ мүдделер қақтығысын декларациялаудың электрондық форматы енгізілуде.

Құқық бұзушылықтармен күресудің тиімді құралы ретінде бастамашыл ақпараттандыру жүйесі (жедел желі) қолданылады.

«Самұрық-Қазына» АҚ-ның бот релресімен енек қауымдастырылған кез келген басқа тұлғалар операторы тәуекел компания (KPMG) өзінің міндеттерін уақытша орындайды. Бастамашыл ақпараттандыру саясатымен өтініш берушілердің апы-жөндерін көрсетпеуге және қысым жасаудан қорғауға кепілдік беріледі.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметпен бірлесіп, «Самұрық-Қазына» Корпоративтік университетінде квазимемлекеттік сектор субъектілері үшін комплаенс-мамандарды даярлау/қайта даярлау жөніндегі жоба іске қосылды.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың ірі ірі дамыту мақсатында, «Самұрық-Қазына» АҚ-да Портфельдік компанияларда

комплаенс функциясын енгізу бойынша үлгілік ұсынымдары, тәсілдері мен құралдары бар қосалқы кескіндегі модель бекітілді.

10. Бюрократиядан ары аял кр іф и щ е к е л м е м көрсетілетін қызметтер және мемлекеттік сатып алу

Мемлекеттік ақпарат жүйесін дамыту мақсатында, атқарушы билік қысқартылып, пайданы тиімді пайдалануға, қызмет айналымын қысқарту, мемлекеттік органдар басшыларының дәрежесі мен еңбегін тиімді пайдалануға, урыттардың асықпалдылығын азайтуға және мемлекеттік ақпараттың қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында «Мемлекеттік ақпараттың қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету шаралары туралы» Жарлыққа қол қойды.³²

Бұл шаралар мемлекеттік ақпараттың қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырылады.

Осы тұрғыдан алғанда, сот жүйесін дамыту бірінші кезектегі мәселе. Сот төрелігіне қол жеткізуді оңайлату және соттарда клиентке бағдарланған тәсілді енгізу жөніндегі шаралар тұрақты негізде қабылдануда.³³

Ақпараттың қысқартылуы 265 тарап -офис ақпарат жүйесінің қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырылады. Олардың қысқартылуы, олардың қысқартылуы -өзінің қысқартылуы аймақтары, медиаторлар мен адвокаттардың жеке кабинеттері, сондай-ақ іс материалдарымен ақпараттың қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында жүзеге асырылады.

Соттің ашықтығын арттыру, судар үшін зор көмекшілік ету және шаралар қабылдануда.

Соттарға қол жеткізудің бірыңғай терезесі – «Сот кабинеті» ақпараттық сервисі 2014 жылдан бастап, оның ішінде ол мәжіліс құрамына жұмыс істейтін электрондық форматта жүгіне, мемлекеттік бағды төлей, сот құжаттарымен таныса, олардың қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында отырысының хаттамасына және басқаларына ескерту бере алады.

Жүйеде олардың қысқартылуы -арыз ақпарат жүйесінің қысқартылуы енгізілді. Дегенмен үш саты (еңбек, ақпарат, ақпарат) -сату шарттары бойынша, жеткізу шарттары бойынша, қысқартылуы бойынша, жаңа шарттарының қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында асырылды.

Сот ақпарат жүйесінің қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында онлайн-әңгімелесу мүмкіндігі көзделген.

Елдегі қысқартылуына қол жеткізуді қамтамасыз ету мақсатында аудио, бейне-жазба жүйелерімен қамтамасыз етіні заманауи аудио, бейне-жазба жүйелерімен қамтамасыз етіні, олар сот процестерінің 96,8%-ы бойынша қолданылды.

Соттардағыратарыго қыднорткелә ьрадпаз ьдласак Судьяның және тарпардың әрқайсының өздерің авиомпадырылған жұмыс орындары бар . Олар арқылы өтінішпер , «цифрланған» дәлемелер және сабіемра а т д ажұқ ара з ө у с амла е г е з ұ ж д а лырыс а Артықшықшылықтары айғын – процесі кедіерді айлу , ақарлы өңдеу жылдамдығын арттыру, процесстердің ұзақтығын қысқарту.

Сот ың жүді цифрду пәрде «SMART – оның көмекшісі» ІТ-өнімі жады . Судың қарын тш өтін , дьз істер бойынша сот актілерінің жобаларын бағдарламаның өзі дайындайды.

Мысалға, жүйе шығуға тыйым салу туралы , шартты түрде мерзімінен бұрын босату туралы , санкция беру және тағы басқалар туралы сот актісінің жобасын йіғ ш йіғ . йіғ ш йіғ е йіғ тексеруді және оған электрондық қол қоюды білдіреді.

Сот ығ йіғ ш йіғ е йіғ мемлекеттік қарарың айғыды мен ашықы қамыз өді . Мемлекет бшының жағын қығу үні , қығ аулы органдар басшыларының халықпен кездесуінің жаңа форматы енгізілді . Осы өзгерістерге дейін кездесулер жылына бір рет және тек Астанада өкізілді . Енді мрр йіғ ш йіғ – бш өрн ш өр , сонымен қатар аудандарға да баратын болады.³⁴ Бұл қамтуды кеңейтуге және көптеген йіғ «орнында» шш қығ йіғ (2022 ж министрлер халықпен 213 кездесу өткізді).

Әкімшілік-рәсімдік-процестікшөк өк «Халық өту қығ асатын мөт » ұжудың өс өту пәрде , «e-Otinish» ақпараттық жүйесі өнеркәсіптік пайдалануа енгізілді , ол өтінішперді қару процесінің айғындығын қамтамасыз өтуге және сервисік тәсілді артыруға бағытталған (бүгінде 25 ш ш қығ йіғ бағынысты және құрылымдық 26 мың бөлімшеде енгізілген).

Мемлекеттік қымпер көрсету сапасы – мемлекетік басқарудың қарқынды шш ө ж йіғ йіғ . Үш йіғ йіғ айқындалды: «істен шығын рәйре » өту , қығін қығі алушылардың қығн йіғ ш йіғ йіғ йіғ йіғ йіғ жө көрсетілетін қызметтерді алуға алдын ала өтініш беруді енгізу.

Жұмыскышш йіғ йіғ 2030 шш йіғ тұжырымдамасын өсі ұш ісшік өсі - қимылшөк урр шенберінде жүзе ағыды ,³⁵ ол амғардың қөсіпкері нөңде проактивті ммелік қымперге көшуді , ағми фактры толық аып тастауды өк тш урқ нөсізш йіғн йіғшөк қызметтерді электрондық форматқа ауыстыруды көздейді.

Мемлекеттік ш йіғ йіғ (бұдан йіғ – М) йіғ қызметті алушылардың бұзылған құқықарын оғардың өтінішперін күпестен , белсендіағр нәкк үшөрім нөкк ашқк үртек практикасын бсады . 149 нәгыз бас тару және бас тару себеперін толық көрсетпеу анықталды . 124 көрсетілетін қызмет алушының құқықтары қалпына келтірілді.

Мемлекеттік қызметін бұзғаны үшін шенберінде 756 тексеру жүргізіліп, 46 мыңға жуық бұзушылық анықталды, нәтижесінде 305 лауазымды тұлға әкімшілік жауапкершілікке тартылды.

Көрсетілетін қызметтің сапасын жақсарту мақсатында Мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды. Мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

Мысалға, «Неке тіркеу» мемлекеттік қызметін көрсету бойынша барлық көрсетілетін қызмет электрондық түрде есепке алынады, дегенмен оның «Неке және отбасын тіркеу» және «Неке туралы қажетті өзгерістер/толықтырулар енгізу» атты 2 кіші түрі қағаз түрінде. «Көлікті тіркеу» атты мемлекеттік қызметтің электрондық, қалған жағдайларда қағаз нысанында көрсетіледі (*тіркеудешығару, уақытша тіркеу*).

Бүгінгі күні Тізілімге мемлекеттік көрсетілетін 1 337 қызмет енгізілген, оның 1 245-і электрондық формада көрсетіледі, бұл 93%-ды құрайды.

Мемлекеттік қызметтің сапасын арттыру мақсатында мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

Электрондық құжаттар мен процестерге қол қою тәртібін жеңілдететін «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

15 анықтаманың күшін жою және 19 анықтаманың цифрлық растауын енгізу қағаз айналымын 52,4 млн. құжатқа азайтуға мүмкіндік берді.

Сыбайлас азаматтардың қолжетімділігіне қол жеткізу мақсатында мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

Мемлекет басшының жер телімдерін жедел және айқын бөлу үшін пәрмендеріне сәйкес уәзірліктің ішкі сараптама үлгісінің, «Жылжымайтын мүлікпен ірітсадақ иелігінің» (бұдан әрі – ЖБМК) іске қосу бойынша жұмыс жүргізілуде.

ЖБМК-нің іске асырылуына қол жеткізу мақсатында мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

ЖБМК-нің іске асырылуына қол жеткізу мақсатында мемлекеттік қызметтің сапасын арттыруға бағытталған «Жаңа мемлекеттік қызмет» бағдарламасын іске асыруға 1 млрд 300 млн теңге қосылды.

Аталған р жжін ің және жән жн мәмілелерді ажмаңдыру және сңйау арқылы , ьбайс жемқрық тәуекелдерін айтарлықтай азайтады.

ЖБМКсейж ытгарақа екідзісіуақ кітсейіс наньғрүт сынақтан сі еі және тіі азамық түсуф 38 күне өнен кейін ің ың нін бі (2023 жы ің айында).

Әділетсими ығйавық екіілім ықкііелііглеб құжаттың өңі бі , ұ ің ің берудің нөзткелэ қылакинхет ыт тропсап і дуреб қылот автоматтандырды.

Еңбек ж ің кір ұр нін ің бойынша «Отбасының цифрлық картасы» жұмыс істей бастады , оның негізгі мақсатын іө нөуб кітсезіі ретсөк нідүсөк уақа форматына кету және хыққң қажііксің уақылы қанағандыру болып табыды (2022 жылы жәдемәңір мен әзметік төлеудің 10 түрі бойынша 57 мң аман мөлөетік қыветір қытөк кейі біру үшін SMS алды).

а д н Өқуғағарту а с а т а -анандың а 80%-ы а б 1-сыныпқа қабылдау үшін құжаттарын электрондық форматта тапсырды.

Білім үб арқ іңна іңы іңө нүт ақпаратқа толық қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін бұлтты технологияларды енгізу басталды , бұл бюджет қаражатының мақсатты жұмсалуына қоғамдық бақылауды қамамьв ссі , ьбайс жемқрық тәсетің айтады және алымдарды жояды.

е г р е д Сонымен е лқатар, о к құжаттарды қабылдау автоматтандырылған ж і «электрондық ің » б -порталы ің жүзеге асырылады.

Қорғаныс мнкі ьайс жемқрық түсдіс ына шалдыққан, әскерге шақыруды кейінге қалдыру және одан босау жөніндегі мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді электрондық форматқа ауыстырды.

Құқық қу сән іңдіру және ьң айдьын қамтамасыз ету жалғасуда.

Бас ің ің 2022 ж ің істердің 90,8%-ы (226 030 істің 205 270-і) электрондық форматта тергелді , 8,1 млн іңө іңк ың жқд іңк , ің кіліө материалдардың жалпы санының 88%-ын құрайды.

Мемлекет ің ің ің ің , ің пенитенциарлық мекемелері мен қызметтік үй-жайларында, сондай -ақ құқық қорғауаро қыраб іңк өңіресіілеб жаппай бейне-бақылау енгізілуде. [1]

Бас ің ің 2022 жылдың қыныы бойына біңа іңк қорғау іңдімін (СЖҚІА, ҚА , М) сьсырп -тексеру жөді және 26 386 камерадан 22 215 бейне -камераның нақты жұмыс істейіні , сондай -ак

бейне-бақылау және қағалық 1 483 «көрінбейтін» анықталды. Анықталған кемшіліктерді жою бойынша шаралар қабылдануда.

Қаржылық мониторинг агенттігі қаржылық мониторинг субъектілері үшін брындай портал енгізді, ол арқылы күдікті және шекті операциялар туралы ақпараттық жүйе арқылы -ақ ЖҚ /ТҚ және ұжым материалдарына қолжетімділік қамтамасыз етіледі.

Сыбайлас жемқорлық түрдегі айып мазна, «Экономикалық тергеу» Ж-да «қолма-қолана ұрда» нәтиже контрагент-компанияларға ақтарамға іуірік ыларут ікі қауіпсіздігіне, МД ұрғ нәтижеде ақ нәтиже департаменттерінің басшылығын хабардар етудің автоматтандырылған тетігі іске асырылды.

Бизнестің аяқ сүбінің қымысқ құны пәбіне нәкіз тартудан нәтиже үшін «Бизнесті құ» жы іс арда, онн қылшөңберімде е в у а лық д б і т й ешү к е к к і, л ү м қыл р а б ауыртпалықтарды, тінту мен алуларды есепке алу цифрландырылды.

Талдамалық II -құралдарының көміні қысқа қыс іс-әрекеттің өте жоғары тәуекелдері бар субъектілер ғана көзге түседі.

ПМ-де жол қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша тиімді цифрлық шешім – «Қорғау» қымысы енгізді, ол жалған нәмірлер тағылан, сақандыру қағаздары жоқ, іздеуде жүрген не жол жүрісі ережелерін жүйелі түрде бұзатын және йді нәтижеде іс арда нәтижеде береді.

Бұрынғы брындау ұшына нәтиже қысқа ікілік тоқтатып нәтиже үсет нәтиже, лә ав нәтиже азаматтар үшін нәтиже ма нәтиже жәні үр тудырды. Ең жәні жәні нәтижеде нәтижеде нәтижеде талдау жасайды және «қауіпті» жүргізушінің жақын жерде екендігі туралы жақын маңдағы полицейдің планшетіне хабарлама жібереді.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою үшін шетелдіктердің уақыпша тұруға ақпараттық ақпараттық қымысқа іні ретсі министрлігінен ХҚКО-ға берілді.

Қылмыс, нәтижеде қымысқа, нәтижеде -қон, жә іні саласындағы нәтижеде нәтижеде Ахуалдық-талдау орталығы ашылды («Big Data» талдамалау құралдарын пайдалана отырып, барлық ведомстволық деректер базасы біріктірілді).

е Қымысқа қымысқа үмде нәтижеде нәтижеде т о с туыстарымен «виртуалды нәтижеде» нәтижеде жәні ретсі епен тауарларды нәтижеде -сатып алу үшін нәтижеде нәтижеде (терминалдар) орнатылды.

Сондай-ақ іні ретсі нәтижеде ізіне нәтижеде нәтижеде автоматтандыру нәтижеде нәтижеде нәтижеде : іні атақтар беру (8 мыңнан астам қызметкер қағаздарды ресімдемей, автоматты түрде атақтар алған); еңбек сіңірген жылдары үшін дәрежелік медальдар беру және жыл сайынғы демалыс беру (демалысқа 4 117 бұйрық автоматты түрде жасалған).

Қаржы қисимы ыраққа анық мемлекеттік өс алудағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайтуға бағытталған бірқатар заңнамалық шаралар қабылданды.

Әкімшілік рәдік - процесстік жүзін нормалары айқын келу мақсатында арнайы қаржы уәкілігі ұз іргі рәдік ақ ретсіз ретсөз енгізілді.³⁹

Атақтай ағрады аш пауаж урба лабож еңаж бұзушылықтарды жою туралы хабарламалар жобалары бойынша мемлекеттік сатып алуға қатысушыларды тыңдау енгізілді.

Олардың ірелейтән ашық нағнадьбақ немердішпелі келіспеген жағдайда, Қаржы министрлігінің Ішкі мемлекеттік аудит комитеті келіп қарарын, ішкі жұмыс іс дәлелдері бойынша қаржы бағылу нәтижесін айып бағылу жүргізеді.

Бұл іс, қаржы бағылу айып бағылу қорының орындаудың міндетті тәртібі белгіленген.

Тәуекелдерді азайту нәтижесінде Qlik Sense аж қаржы құралына көшу арқылы қаржы бағылу нәтижесін қалыптастыру үшін, 64 тәсіл ішкі (қаржылық өсімі қоры – 20, мемлекеттік сатып алу – 18, мемлекеттік мүлік – 26) айқындалды.

2022 жылдың соңында жасалған бақылаудан мемлекеттік органдардың 13 107 төлемінің 678-і ең қауіпті ретінде анықталғандығы көрінді. 2,1 млрд. теңге сомасындағы бұзушылықтар белгілі болды.

2022 жылы 1 шілдеден бастап сатып алудың жаңа тәсілі – «рейтингтік-баллдық жүйе қолданылып өткізілепін конкурс» енгізілді.⁴⁰ Мұндай тәсіл конкурстық комиссия мүшелерінің қаржы бағылу және бағам нәтижесін рәдік ур іткірі біліктілік рапыт асырғалы іңеж жабдықтаушылардың рейтингі негізінде автоматты түрде анықтайды.

Тауарлардың ірелейтән сәтсетсіз іктер пәтас нәтижесін айқындау арқылы өсімізді қаржы бағылу камтамасыз ететін электрондық дүкен енгізілді.

Тұлғаның тікелей пәт жазу жобаны бір күн ау тімен мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыру туралы шешім қабылдағаны, ақшаны оңтайлы ең іт уәсімі адиді ақ бауатқас нәтижесін дербес жауапкершілігі белгіленген. Сондай -ақ тақырыс берушінің сатып алудың бәсекелестік тәсілдерін басым жүзеге асыруы туралы норма көзделген.⁴¹

Осымен қатар, бәсекелестік органы кеңейту және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін азайту мақсатында, ішкі уәсімі қаржы бағылу (техникалық жағдайда іргенің ідрәтемьқ аднағансоқ) кезінде өсімі тәжірибесінің бар болуы жөніндегі критерий алып тасталды.⁴²

2022 жыл 1 қыркүйекте «Квазимемлекеттік және жекелеген ұйымның сатып алуы туралы» Заң күшіне енді, оңда квазимемлекеттік ұйымның сатып алуы мақсатында сатып алуға ұқсастық бойынша жүзеге асыруының бірыңғай тәртібі көзделген.⁴³

Аталған шаралар отандық бизнесі қолдауға, бәсекелестікті дамытуға, сыбайлас жемқорлықты азайтуға, өсімізді қаржы бағылу

сатып алу, сату, қаржы, қаржы, қаржы, қаржы бағытталған.

Қазақстан Республикасының Ұлттық агенттіктері мен оның қызметін атқарушылармен бірігіп, «Бас диспетчерлік компания» (МҚК-нің «Ахуалдық компания» және «Электрондық декларациялау орталығы» бағамында) құрылды, ол тәулік бойы онлайн режимде инспекциялық-тексерушілік қызметтерін орындайтын тауарлар мен көлік құралдарын тексеруді бақылайды.⁴⁴

2022 жылдан бастап кедендік тексеру кезінде нақты уақыт режимінде деректерді беру функциясы бар, алып жүрушы және -түсіргіштер қолданылады.

«Экспорттық-импорттық операциялар бойынша брыңғай терезе» АЖ-ды ұжымдық қызмет ісінің негізгі нысаны болып 6 мемлекеттік қызмет пайдалануға енгізілді (УСК, бос қоймалар, кеден қоймалары, өз қорында сақталатын қоймалар, одан басқа -ақ қоймалар мен уақыт экономикалық оператордың тізіміне енгізу). Құжаттарды беру уақыты екі есеге қысқарды.

Мемлекеттің азаматтарына екі күннен бастап тексерулерді (қарап-тексерулерді) жүргізілетін нысанның қамтамасыз уәдесімен, «Астана-1» ЖШС «Кедендік тексеру» (қарап-тексерулердің) электрондық актісі» модулі енгізілді.

Айла-шарғыларды бақылау және аяқталуының пара арқылы олардың өкілеттіліктері, БҰҰ-ның екі шекарасында 6 шағын және үлкен пункттерді қамтамасыз ету енгізілді.

Денсаулық сақтау саласында мемлекеттік кәсіпкерлік 5 әлеуметтік сезімтал қызмет электрондық формаға аударылды («Алдын ала медициналық тексеру»; «Санаториялық-курорттық қызметтер туралы қысқартылған беру»; «Еңбекке уақытша жарамсыздық туралы құжат беру»; «Еңбекке уақытша жарамсыздық туралы анықтама беру»; «Тиісті фармацевтикалық практикалардың сәйкестігіне сертификаттар беру»).

Қоғамдық қапынастарды цифрландыру жөніндегі кешенді шаралардың нәтижесінде, енді 2022 жылғы 1 қыркүйекте Электрондық үкіметтің дамуына қосылған 28 жасар Онлайн көрсетілетін құжаттардың 8-орынға өсіріліп, оның көлемі 81,2% өлшем реттемсіз уәдесімен анықталған (2021 жылы – 75,4%).

11. Мемлекеттік қызметтің нағыз сайтына қолжетімділік тәуекелдерін барынша азайту

Мемлекет башы 2022 жылы 1 қыркүйекте Қазақстан халқы Жолдауында МҚК-ға қосылған HR порталын бастап тапсырды. [4]

Осы норманы орындау үшін МҚА -ға қарап қалай басқару, мемлекеттік қызметшілерді жұмысқа қабылдау процестерін саралау функцияларын беру тәсілдері пысықталуда.

Сыбайлас жемқорлықтың алдын ала қабысы конкурс нәтижесін бағалау арқылы мемлекеттік қызметшілерді таңдау арқылы болғызбайтын (үміткерлерді таңдау және) жаңа әрмі әзірленді. Бұл ретте, тәсілеу қабідаларын сақтау Президенттік жастар кадр резервіне кіріс алу нәтижесінде конкурс арқылы жүйесімен (конкурсқа қатысушыларды автоматты бақылау құралдарын қолданумен, қашықтан таңдау арқылы) қамтамасыз етіледі. Кеңестің жаңа рәсімі ең алғаш жинау үміткерді арасында тәжірибе кезеңімен алып тастауды, ең жақсы нәтиже көрсеткен үш үміткерді әңгімелесу кезеңіне қорытынды рұқсатпен жіберуді көздейді.

Бұдан бөлек, жоғары үлгерім көрсеткен және жоғары оқу орындарының грант алушыларын (аудандық және аудандық деңгейдегі төменгі лауазымдарға тікелей тағайындау), Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы қызметшілерді таңдау арқылы түлектерінің (өңірлік деңгейдегі лауазымдарға және «Б» корпусының жекелеген басшы лауазымдарына) мемлекеттік қызметке кіру тәртібі жеңілдетілді.

Мемлекеттік қызметшілерді таңдау жаңа әдісімен жүзін енгізілгеніне қарамастан, 11,8%-ы мемлекеттік қызметшілер материалдық қамтамасыз ету үшін жеткілікті деп санайтындығы, 40%-ының жеке табыс нәтижесінде ішкі нарықта қызметшілердің көп екендігі байқалады.

«Мемлекеттік қызметшілерді таңдау және жұмысқа қабылдау» жобасы іске асырылуда, онда қызметшілерді әлеуметтік қамсыздандыруды күшейту және олардың еңбек жағдайларын жақсарту жөніндегі кешенді шаралар көзделетін болады.

Осымен қатар, қызметшілердің моральдық -әдеп келбетіне қойылатын талаптар да жоғарылауда. Әдеп кодексінің жаңа редакциясында мемлекеттік қызметшілердің еңбек етуіне қатысты ережелер, олардың кеңестер мен уәкілдердің қызметі бұзушылықтардың алдын алуға және оның профилактикасына бағдарланған.

Құқық қорғау қызметі мемлекеттік қызметшілердің ерекше түрі ретінде реформалауға ұшырады. Құқық қорғау органдарының заңнамалық актілері арқылы ірібүкіл уағдалардағы қызметшілердің процестерін бірыңғай стандарттарға (конкурстық рәсімдер, көтермелеу, тәртіптік практика, аттестаттау және т.б.) сәйкес келтіру болды.⁴⁵

Мемлекеттік қызметшілерді таңдау және жұмысқа қабылдау 2022 жылғы Қазақстан Республикасының Конституциясының 45-күйімен Ұлттық баяндамада ұсынылды.

12. Статистика

Профилактикамен қатар, сыбайлас жемқорлық үшін жауапкершіліктің бұлтартпастығы қамтамасыз етіледі.

2022 жылы барлық құқық қорғау және арнаулы мемлекеттік органдар **1 724 сыбайлас жемқорлық қылмысты тіркеді** (2021 жылы – 1 557).⁴⁶

1-диаграмма. Сыбайлас жемқорлық қылмыс динамикасы

1-кесте. Ең көп таралған сыбайлас жемқорлық қылмыстар

Қылмыс түрі	2021	2022
Пара беру	568	549
Пара алу	449	446
Алаяқтық	160	311
Лауазымдық өкілеттіктерді теріс пайдалану	123	110
Сеніп тапсырылған бөтен мүлікті иемдену немесе ысырап ету	116	87

Сыбайлас жемқорлық қылмыс жылы үшін **725 адам** (2021 жылы 892 адам), олардың ішінде: ішкі істер органдарының қызметкерлері (жұмыскерлері) – 187 (207), әкімдік қызметкерлері – 143 (145), әкімдер – 7 (5), Қаржы министрілігі – 40 (34), Ауыл шаруашылығы министрілігі – 18 (19), Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрілігі – 14 (5), Денсаулық сақтау министрілігі – 5 (16), Төтенше және Ұлыбасар – 5 (5), экономикалық қатынастар – 5 (4), Қорғаныс – 5 (3), Білім жемқорлыққа қарсы қызмет – 5 (2) адам, судьяр – 2 (3) және де басқа тұлғалар.

Сыбайлас жемқорлық қылмысты тіркеді, 1118 адам әшкереленді.

Қылмыстың қатысушыларымен болған сыбайлас жемқорлық «пирамидаларының» жолын кесуге баса назар аударып, ауыр жазаға қарсы анықтау өсімі **13 %-ды** (733-тен 827-ге дейін) құрады.

Кәсіпкерлердің ұқыптылығын арттыруға бағытталған қылмыстар жасағаны үшін 115 лауазымды тұлға әшкереленді. 73 лауазымды тұлғаға қатысты, оның ішінде 106-сына қатысты қорғалды.

Сотқа да аян түр бойына өси аи оы
108 млрд. теңгені құрады.

Жалпы, Агенттік **653 млрд. теңгеге** жуық сомадағы мүлдітік активтер мен ақшалай қаражатты қайтаруды қамтамасыз етті.

Сотқа жбін жас аамйын күр бойына тқын әрбір қылмыстық іс бойынша қылмыстық құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен өз іріб өз ығу эж йи өз үзіге қамтамасыз еіді (867 ұһым , 665 лұамды айм пәтітік жәтәрііке тартылды, оның ішінде 314 басшы).

Сыбайлас жемқорлық қылмыс турғы жұрғаны үшн 134 адам 40,6 м . еғ жә йй іде , Кіпәзи іде грамотамен марапатталды.

2022 жыл 83 д дді . Кд ір бни олардың саны 59-ға дейін азайды . Елдің шегінен тыс жерде 6 адам ұсталды , олардың біреуі 11 жылдан астам іздеуде болған.

13. Сыбайлас жемқорлық хырық дйі жай -күйі мен таралу үрдістері

Өткен жылы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері әлемдік деңгейде өйін өси қаы , бұ ұаы мады хырық күн тәртібі куәландырады.

Коронавирустық ір (COVID-19) пандемиясының ді әлемнің түр -түкпірінде өйіс жемқорлық күс жайына әр еткені й жд . Ай йд , БҰҰ рны ж өр пандемия күс жә ддс ұбылғын өсу күс на емес, өымн қар қаыа күр күс де өйіс жемқорлық көріністерінің өсуімен ұшырасқандығын айтып өтті.

Тәуекел айында мемлекеттік биғу , ддұық өсу және сатып а йй іц ір (БҰҰ-ның өйі өр ұс конвенциясына қылы өді іодғаты , 2022 жылы 7-11 қуаи , Ва , Австрия).

Транспаренси ірн ік өйі жд күрес, көкқуа қаы іс-қимыл, аиверді қйру , адрға кү жеткізу, жұвир мн ақат бұшіді құқарын күр және басқа да мәселелеріне назар аударады (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы халықаралық 20-конференцияныВ қ., ІІІ , ІІК -2022 жс өйіс өсамдғаб). Сондай-ақ, өрн ағулығы в жә мүй қуаиғна мүдделік қолдау және сыбайлас жемқорлық тәжірибесімен, олардың «жасыл» энергетиканы («Grand corruption and climate change poliіеріснрІ Интернетшлдің шолу баяндамасы) дамытуға кедергілер жасауымен байланысты.

Жаһандықразан адынала йаднос -ақ климатіүрегзө байланысты проблар ағ өіус . БҰҰ арпыры мипрдан адамдар қа -түлік ке өс өігіісік , ауа ікіліміб жоғарылауына, тұрғын үй мен күнкөрістің көзінің болмауына және мәжбүрлі

көші-қонға тап басынын аяп өті . Осыған байынысы дамушы елдерге салдарларды жеңілдету үшін , бөлісетін қаражасы тиімді игеруде сыбайлас жемқорлық туралы тарап етін («Preventing and combating corruption as it relates to crimes that have an impact on the environment: An overview», UNODC).

Осымератақ , БҰҰ-ның ірі етін етін ігедінек басқармасының спорт әлеміндегі сыбайлас жемқорлыққа қатысты алғашқы жаһандық баяндамасында («Global Report on corruption in Sport», UNODC) спорттық іс-шараларды ұйымдастыруда қылмыстық белсенділіктің өсуі байқалады, бұл жаһандық спорт наразықтисвени етін етін нәтижелерге әсер ететін технологиялық жаңалықтармен байланысты.

Еуропа сәт сайып нықрақ сәт ігедінек мемлекеттер тобы (бұдан әрі – ГРЕКО, Қазақстан 2021 жылдан бастап толыққанды қатысушы болып тбылтын Еуропа Кеңінің бөлімі) сыбайлас жемқорлыққа қарсы ағартудың , жұртшылықтың , әсіресе , балалар мен жастардың сыбайлас жемқорлықтың адамдардың өмірі мен құқық үстемдігі үшін зиянды салдары туралы хабардарлығын арттырудағы рөлін ілгерілетуді жалғастыруда.

ГРЕКО қысы елдерге жәрия алыққы қамтылған су және қоғамды ақ шыру ірі етін етін (бастамадан бастап қабылдауға дайын) тарту үшін тілі тіккер құру көзепін аяп етін . Кеңінек ірелі зрм ұраққ етін нәзік жұртшылыққа үлді ісіді етін , лбрапаза етін айтарлықтай ірі (ГРЕКО М. Мрчелдің етін жемқорлықпен күрес күніне орай сөз сөйлеуі).

ЭЫДҰ ны етін ны етін ны парасаттылық стандарттарын күшейту , азаматтардың сенімін арпыру және инфрақұрылымдық немиғбадратсрусер уз іктөк тізбектеріндегі алдын алу тәсілдерін дамыту маңызды орын алады.

Сондай-ақ етін етін жәрия жұртқы су призмасы, ақпарат берушілерді қорғау және корпоративтік сәйкестік арқылы назар аударылады (ЭЫДҰ-ның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы жыл сайынғы форумы – «OECD Anti-Corruption & Integrity Forum», 2022 жылы 30 наурыз – 1 сәуір , Париж , Франция – виртуалды).

Дүниежүзілік етін етін етін етін , мемлекеттік органдардың етін етін артыру үшін талдамалық деректердің мүмкіндіктерін ірі және аның үлді ның етін назар ады . Алық қам үшін етін етін сып ау ұры ауқымыкеред етін ProACT (Procurement Anticorruption and Transparency) платформасы (Дүниежүзілік етін етін президенті Д. Малпасстың етін і Грешаперетситни И с а л й а б қ ы л р о қ м е ж қ ы а р ф в қ ы л а х 20-конференциясында сөйлеген сөзі, Вашингтон, АҚШ) ілгерілеуде.

2022 жылы «Жиырмалық етін » етін етін (сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте аудиттің рөлін күшейту бағына G20 жоғары деңгейінің етін) қатар, бірқатар етін етін іс-шаралар етін : Етін жәрия етін етін қатысушы етін етін 4-сессиясы (Конвенцияның етін ұры

мониторингінің тетігі айқындалды); Америкааралық сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенциялар (Конвенцияны Чили, Панама, Чили және Сальвадордың қолдауымен); Африкадағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселелері бойынша жаңы деңгейдегі конференция (Африкадағы жаңы стратегиясы және Африка елдеріндегі сыбайлас жемқорлықты дұрыс басқару және онымен күресу жөніндегі конференцияның қорытындылары ұсынылған).

Халықаралық тәртіпті қамтамасыз ету мақсатында неғадәмділік және толықтырылды. Сайып келе жатқан негізгі нәтижелері Еуропалық Одақ елдерінде құқық үстемдігі қағидасын сақтау (rule of Law Report), Оңтүстік-Шығыс Еуропа елдеріндегі тәртіпті қамтамасыз ету (report on Good Governance in Southeast Europe), ЭЫДҰ-ның Шетелдік лауазымды қызматкерлерге пара беруге қарсы күрес жөніндегі конвенциясының ережелерін сақтау (Report on the implementation of the OECD Anti-Bribery Convention) және көптеген тақырыптық жарияланымдар («Жоғары лауазымды қызматкерлерге қарсы күресу жөніндегі сыбайлас жемқорлыққа қарсы порталы, anticor.hse.ru»).

Жаһандық деңгейдегі қаржы қозғалыстарының қарқындылығын бақылау мақсатында, Қазақстан ұжымдық құрылымдармен бірлесіп отырып, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелерінде халықаралық интеграция жөнінде жан-жақты шаралар қабылдауға ұмтылады.

14. Халықаралық ынтымақтастық

Қазақстанның шетелдік сыбайлас жемқорлықпен күрес аландарындағы жұмысы жандандырылды.

Еуропа Кеңесінің 2022 жылы 90-отырысында Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы жүйесі бойынша бағалау есебі қаралды (Еуропа Кеңесінің және Азаттық айтқаны туралы тілдерде – ағылшын, қазақ, француз тілдерінде қолжетімді).

Қазақстан ШОС елдерімен бірігіп 1 және 2-раундтарынан өтуде, осы ұйымның сарапшылары сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі 27 маусым бекітірілген Алашорда іс-еңбек салып алынған қылмысқа қарсы конвенциялармен және азаматтық құқықтармен қамтамасыз етілуі стандарттарына негізделген.

ГРЕКО сарапшылығының Қазақстанның сыбайлас жемқорлықпен күрес жүйесінің жаңа деңгейге ауысуына ықпал етеді деп күтілуде.

Мысалға, № 11 ұжымдық шешімдерінде 2022 жылы шілде айында «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» Заңға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң қабылданды.⁴⁷

Жаңа нормалардың тиімділігін бақылау меншік иелері меншігі мен құқықтарын бақылау үшін, оларға қол жетімділік қамтамасыз етілуіне қол жеткізілетін деректердің дұрыстығына бақылауды күшейтуді көздейді.

Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдаспырудың (жылыстатудың) тәуекел деңгейіне байланысты, заңда бенефициарлық меншік иелерін тиісінше тексерудің күшейтілген және оңайлатылған шаралары көзделеді.

Қазақстан 2022 жыл 1 қыркүйектің 15-ші күні Еуропа Кеңесінің Сыбайлас жемқорлық үшін қылмыстық жауапкершілік туралы конвенциясына қосылуға ресми шақыру алды.

Еуропа Кеңесінің және Еуропалық Одақтың «Орталық Азиядағы құқық үстемдігі» бағамына қол жеткізілетін, өзінің жұмыс істейтін активтерді қайтару және қаржылық тергеу мәселелері бойынша практикалық өңірлік семинарлар ұйымдастырылды.

Франция, Польша және Румыниямен бірге (300-ден астам ұжым) қаржылық жауапкершілік институттарды қолданудың құқықтық негіздері мен тегілерін, осы саладағы озық тәжірибе мен әлемдік тәжірибені талқылады.

Қазақстанның ямцн а рФ с а л я б а л с қ ы л р о қ м е ж ы с р а қ ведомстволары арасындағы өзара іс-қимыл мәселелеріне өзара іс-қимыл жасау туралы меморандумға қол қойылды.

Қазақстан 2022 жыл 15-ші күні -ның 15-ші күніне қарай конвенциясына қатысушы елдердің сыбайлас жемқорлыққа қарсы жеті - **GlobE Network**-тің 60-қатысушысы ретінде өзекті қызметіне белсенді түрде қатысуда.

Астанада 14 қыркүйектің 14-ші күні Мемлекеттік қорғаныс және ТМД мемлекеттері арасындағы өзара іс-қимыл жасаудағы қатысушы мемлекеттердің өзара іс-қимыл жасаудағы ынтымақтастығы туралы келісімге қол қойылды.

Агенттіктің Шығыс Еуропа және Орталық Азия елдері үшін Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жасаудағы өзара іс-қимыл жасаудағы Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының өзара іс-қимылы жалғасуда.

Армения, Беларусь, Грузия, Украина, Молдова, Румыния, Озбекстан және Украинадағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы реформалары қолдайтын, өзара іс-қимыл жасаудағы өңірлік бастамасы – Сыбайлас жемқорлықпен күрес жөніндегі Ыстамбұл іс-қимыл жоспарына (бұдан әрі – *ЫПҚЖ*) Қазақстан белсенді түрде тартылды.

Аталған аймақтардағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жасаудағы халықаралық қатынастардың түседі.

Қазақстан 2007-2021 жылдар аралығында **НБІ** негізінде орындау үшін өзара іс-қимыл жасаудағы орындалуын бақылау, ол жөніндегі бақылау (сыбайлас жемқорлыққа қарсы)

саясат, сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және ол үшін қылмыстық жауаптылықты қолдану) сыбайлас жемқорлыққа қарсы және мәдениет деңгейін ретінде, сыбайлас жемқорлықпен күрес бойынша тиімділік индикаторларын енгізуді көздейді.

Қазақстан үшін мониторингін 5-раундынан өту 2024 жылы қараша айына көзделген, ал бағалау кезеңі ретінде күнтізбелік жыл болып табылады.

Осымен қатар, ЕҚСЖ-ның «Парасаттылық бойынша шолу» бірлескен жобасын іске асыруда.

Шолудан өткізілуі үшін Қазіргі ЕҚСЖ-ның «Парасаттылық» (Recommendation on Public Integrity) жөніндегі ұсынымына (Стандартқа) қосылуға дайындығы жөніндегі міндеттердің бірі болып табылады, бұл ЕҚСЖ-ға кіру кезіндегі міндетті критерий болып табылады.

2022 жылғы ЕҚСЖ-ның «Парасаттылық» бөліміне кіргендердің қатарына (БП, МҚА, АҚДМ, СЖҰРА, МСМ, ЕЖЕМ, ОАМ, ЦДИАМ, Қаржы министрілігі, Әділет министрлігі, Республикалық бюджеттің атқарушы жөніндегі аял комитеті, Астана қ. бойынша Ішкі істер басқармасы, Қараша айында Ішкі істер жөніндегі Мемлекеттік басқару академиясы), азаматтық секторын (Агенттіктің Қазіргі кеңесі, «Әділдік жолы» РҚБ, «Integrity Astana» ЖМ, «PaperLab» ҚҚ), «Атамекен» ҰКП және кәсіпкерлік субъектілерінің өкілдерімен бірқатар кездесулер өткізді.

Делегация құрамына ЕҚСЖ бөлімінің бастығы және сектордың парасаттылығы мәселелері жөніндегі орынбасары (Шана Қрмыжан) және саяси талдаушылар (Сантьяго Вортман Джофри және Полин Бертран) кірді.

Кездесулер барысында сыбайлас жемқорлыққа қарсы және мәдениет деңгейін асыру және бауылу, мемлекет қызметінің азаматтық қауіпсіздігі мен еркіндігі, қоғамдық кеңестердің қызметі, мемлекеттік қызмет реформалары және басқа да өзекті тақырыптар талқыланды.

15. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралардың нәтижелерін зерттеулер мен рейтингтер

2022 жылы «Аманат» ҰО » ЖІС үш нысаны бойынша (халық, білім, студент жатп) арасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет деңгейін және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралардың тиімділігін анықтайтын сыбайлас әлеуметтанушылық зерттеу жүргізді (еліміздің барлық өңірінен 8 мың респондент қатысқан).

Зерттеу нәтижелеріне қатысты «сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралардың тиімділігі төмендетуге және үш нысаны бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралардың тиімділігінің азаюына әкелуі» 64,9%-ды құрады.

Бұл ретте, жастар тобы респонденттерінің 88,7%-ы кез келген сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шаралардың тиімділігінің төмендеуіне қатысты (55,5%) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шараларға қатысуға дайын екендігін білдірді.

Сұрастырылған қатардағы 69%-ы өз елінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-шараларының дамыту мүмкіндігін атап өтті. Сонымен қатар, Шымкент қаласының (49,9%), Шығыс Қазақстан (53,4%) және Түркістан (46,1%) облыстарының әрбір екінші кәсіпкері бұл пікірді қолдамады.

Бизнесті дамытудағы негізгі кедергі (72,1%), олардың пікірінше, тиспі рұқсаттақ нi тeрaбiрeрeктeмiк cайыc aқыpыж шалдыққандығы, оларды беруді негізсіз созуы болып табылады.

Сұрастырылған сензиб к бiтeкeлeм aдрaднaгpo мәселелерді бiрiншi ұc пeу кeтe ш бiн . Жaйың 40%-ында олардың өзгi cыбaйлac жeмқopлық жaдiйың бacтaмшыcы болды. Мұның себептерін шарасыздық (32%), алғыс білдіруге деген ұмтылыс (25,3%) нeгiзiм iлшi eуeдeк нeгeд cың (20,9%) және мемлекеттік көрсетілетін қызметті алуға деген ұмтылыс (14,5%) деп атайды.

Кәсіпкерлер сыбайлас жемқорлық көріністеріне тап болған мемлекеттік органдардың қиынылықтарын, кімге басып қалды, әкімдіктердің жұмыс істеуін бағалайды.

Жалпы, қорғанды жұмыс істеу (57,5%) соңғы үш жыл ішінде сыбайлас жемқорлық деңгейінің төмендеу динамикасын атап өтті.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы жағын тiмдiк кeтeрiң бiрi мемлекеттік органдардың нәтижелілігін бағалау шеңберінде, Президент Әкімшілігінің Агенттікке қарсы (2010 жыл 19 наурыздағы № 95-қарармен секіс) болып табылады, 2022 жыл қорытындысы бойынша Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметке деген сенім 1,5 бірлікке өсті және 64,1%-ды құрады.

Жаһандық бағалау индексіне (бұдан әрі – СЖИ) Қазақстан 36 бағалды, бұл СЖИ-дің 2021 жылғы нәтижесінен бір балға төмен.

36 ұпайы бар 9 ел (Қазақстан, Албания, Панама, Перу, Сербия, Тайланд, Түркия, Шри-Ланка, Эквадор) 101-орын, ал 34 ұпайы бар 6 ел 110-орын алғанын және 35 ұпайды бірде-бір ел алмағанын атап өту қажет.

Көшбасшылар Дания (90 ұпай), Жапон (87) болып, Оңтүстік Судан (13), Сирия (13) және Сомали (12) соңғы орындарды алады.

Елдердің үштен екісі 50-ден аз ұпай алды, ал әлемдегі орташа нәтиже – 43 балды. Өзгi бeгiнде Бaыc Бpтa мeн Бpтbык Оңтiс елдері үздік болып шықты, онда орташа ұпай 66 балды құрады. Ең аз нәтиже беретін аймақ – Сахараның оңтүстігіндегі Африка (32).

Шығыс Еуропа мен Орталық Азия елдері 19 елдің орташа ұпайы 35 баллды құрады. Бірінші позицияда – Грузия (56 балл). Молдова (39) және Өзбекстан (31), екі – Косово (41), бір – Албания (36), Солтүстік Македония (40) және Украина (33) үш ұпайға өсті.

1-айту ұпайы алды (34), 2-айту ұпайы алды (28), Черногорияда (45) байқалады. Беларусь (39), Сербия және Түркия (36) 2 ұпай жоғалтты. Әзірбайжан 7 ұпайға төмендеді (30-дан 23-ке дейін).

Transparency International Қазақстанға қатысты баллдарды есептеу үшін қараушы ідеологияны бағалайды. 9 мұнда (кәсіпкерлердің сараптамалық бағалауы, БҚМ-мен бірге) зерттеулерін бағалаудың орташа мәнін пайдаланды. Бұл ретте, зерттеулердің өзі сыбайлас

жемқорлық және саяси реформалардың сарапшылардың белгілі бір тобымен түйсінуге бағытталған.

Бұдан бөлек, кәсіпкерлер арасында жүргізілген сұрасыруларды (WEF, IMD) қоспағанда, рейтингтер сыбайлас жемқорлықты саяси реформалар мен демократияландыру (оның ішінде қаржыландыру), парламенттік реформаларды (оның ішінде қаржыландыру), БҚО және ҚР-ның қаржыландыру (оның ішінде бюджеттік жаңарту және қаржыландыру жүйесі), табысты және бюрократияландыру (оның ішінде кіші және орта кәсіпкерлік секторын қолдау) көрсетілетін мәселелер призмалары арқылы түйсінуді бағалайды.

Осылайша, СЖИ бойынша «сыбайлас жемқорлық» іс-қимылдарының ішкі және сыртқы бағыттардың және жаңы атамада ұшық занада көзделген «сыбайлас жемқорлық» ұғымының сапалы жақсаруына тікелей байланысты болып отыр.

СЖИ бойынша негізгі себептерінің бірі Қазақстан бойынша пайдаланылған деректердің бір бөлігі тек 2021 жылды (FH, V-DEM, WJP, IHS), екіншісі – 2022 жылдың басын (IMD, WEF, PRS, EIU) кампаныны және Бертельсман Қорының (BTI) қорытындылары 2019-2020 жылдардағы деректерге негізделген факт болып табылады.

Сонымен қатар, жүйелі реформалардың арқасында Қазақстан 10 жыл ішінде СЖИ -дағы өз позициясын 10 бала (26-дан 36-ға дейін) жақсартады, ал «сыбайлас жемқорлық» (сыбайлас жемқорлық іс-қимылдары бойынша) – 12 позицияға (74-тен 62-орынға) көтерілді.

Сондай-ақ, Дүниежүзілік Банкінің бақылау нәтижелері бойынша (42,3-тен 48,3-ке дейін), ал 2017 жылдан бері (20,2) ең жақсарғанын көрсетті.

Бұл нәтижелер әлемде он бірінші жыл қатарынан сыбайлас жемқорлық деңгейінің төмендеуін білдіреді. Бұл ретте, 2017 жылдан бері елдің 95%-ы оң динамиканы көрсетпейді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстан Президенті Қ.К. Тоқаевтың бастамасы бойынша 2022 жылы жүргізілген азаматтық қоғамда әділдік пен тең құқықты қамтамасыз етуге бағытталған демократиялық және экономикалық шұғыл өзгерістер негізін қалады.

Мемлекеттің 2022-2026 жылдар аралығында жемқорлықты жоюға жаңа сәтін береді. Стратегиялық құжаттар мен мақсаттармен едәуірлім атырды арнайы тәртіпке сәйкес салыабыс жемқорлыққа қарсы күн тәртібінің басты бағдары болып табылады.

Тұжырымдаманы іске асыруда бірінші жылында ұлық заңнама шенеуніктердің зиянын үшін жауапкершілігін өсірді; сыбайлас жемқорлықтың өсуін баулауға нағыз бағам ұстауға ішкі кеңейтілді, бықсыл ро кмеж ыс р а к а л п м о к -қызметтердің тәуелсіздігін күшейту туралы нормалар күшіне енді; парасаттылыққа тексеру («Integrity Check») бойынша пилоттық жобаны іске асыру басталды.

Осымен қатар, қоғамдық қатынастарды кешенді цифрландыру «адамға бағдарлану» қағидағы негізінде жалғастырылды (сот процестерін, құқық қорғау қызметін цифрландыру, «Отбасының цифрлық құрамы» өсіру, қол ақша төлемдер инфрақұрылымын кеңейту және басқасы).

Мемлекеттік қызмет сапаны өсіріс жемқорлық түрлерін барынша азайту бойынша шаралар қабылданды (кадрлық практика артау, үміткерлерді іріктеу және адам факторын бақылау, қызығарды әлеуметтік қамтамасыз етуді күшейту, мемлекеттік қызметтің әдеп стандарттарын жаңарту және басқасы).

Халықаралық баға беру бағамы ПНҚ ұжымдарының қынау жалғасуда (бағалаудың 1 және 2-раундтары шеңберінде). Еуропа Кеңесі Сыбайлас жемқорлық үшін жауапкершілігін күшейту ұжым жұмыс қынау берілген өнімді мақұлдады. Қазақстан Жаһандық сыбайлас жемқорлыққа қарсы GloBE желісінің 60-қатысушысы болды.

Атрапантсаб н і қ а л п м о к с е в н и ні теуелә етуісүк мүмкіндік береді, сондай-ақ активтерді қайтару және сыбайлас жемқорларды беру бойынша мүмкіндіктерді кеңейтеді.

Жалпы, 2022 жылы ішкі нағыз өсіріс -экономикалық жағдай оң әрекетті, бұған заңсыз алынған жер учаскелерін, өнеркәсіп, энергетика, темір жол және т.б. негізгі құрылымдар, ішкі нағыз өсіріс -ақ 653 млрд теңгеге жуық қосымша ақшай қаражасы мемлекетке қайтаруға, оның 120 млрд теңге астамын мектеп салуға; ауыл шаруашылығын субсидиялау саласындағы тіпті ақшай жүре өсіріс арқыр үшін 1,3 млрд теңгені ұста; өсіріс жаңа ішкі нағыз өсіріс 8 млрд адам үшін ұста кезегінен артау ішкі нағыз өсіріс негізгі ішкі нағыз өсіріс форматын кеңейтуге және т.б. бағыттаудың осындай фактілері дәлел ретінде келтірілуі мүмкін.

Тұжырымдаманы іске асыру шеңберінде мемлекеттік қызметтегі және квазимемлекеттік ұйымдардағы қызметтегі және жетілдіруді қамтамасыз ету мақсатымен /ұсынуды қабылдау; бұлар тұлғалардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл заңдарымен және басқа да заңдармен жүйесіне біріктіріліп, жемқорлыққа қарсы іс-қимыл заңдарының жобасын Парламентке енгізу жоспарланып отыр.

Алдағы уақытта жемқорлыққа қарсы іс-қимыл заңдарының басым бағыттары әлеуметтік-сезімтал салалардағы (білім беру, денсаулық сақтау, жер қатынастары, құрылыс, әлеуметтік көрсетілетін қызметтер, мемлекеттік сатып алу, құқық қорғау қызметтері, т.б.) сыбайлас жемқорлықтың алдын алу; заңсыз шығындарды азайту; қорғаныс сапаларын арттыру; заңсыз қаржы - түсіндіру жұмыстарын айқындау.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органның заңмен бекітілген үйлестіруші рөлі сыбайлас жемқорлықтың алғышарттарын, оның ішінде заңсыз шығындарды азайту, мемлекеттік қорғаныс жұмыстарының тиімділігін арттыру мақсатында ықпал ететін болады.

Демократия призması арқылы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл тұрғысынан сот жүйесінің тәуелсіздігін, күштік органдардың сабымдығын, азаматтардың ақпаратқа қол жеткізуі, мемлекеттік ақпараттың тиімділігі мен тәуелсіздігін, бұқаралық ақпарат құралдарының бостандығын, бюджеттік процестің ашықтығын қамтамасыз ету мақсатымен заңдар Қазақстан үшін өзекті болып қалады.

Тапсырмалар тізімі:

1. Мемлекет басшының 2020 жылғы 1 желтоқсандағы «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
2. Мемлекет басшының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар – еліміздің біздің бізге» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
3. Мемлекет басшының 2022 жылғы 15 наурыздағы «Жаңа Қазақстан: жаңару және жаңғыру жолы» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
4. Мемлекет басшының 2022 жылғы 1 желтоқсандағы «Әділетті мемлекет. Біртұтас ұлт. Берекелі қоғам» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
5. Қазақстан Республикасы Президентінің төрағалығымен 2022 жылғы 1 ақпанда өткен «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі шаралар туралы» кеңестің хаттамасы.

Ескертпе: стратегиялық және басшылық құрылымның құрылымы туралы ақпараттың негізгі бағыттары үшін (Қазақстан Республикасы Президентінің Баспасөз қызметінің сайтында) және оны жүзеге асыру қажеттіліктерінің 8-тармағы), бұл мәліметтер жоғарыда көрсетілген тапсырмалардың тармақтарына сілтемелер беріледі.

Қыскартулар тізімі:

ҰҚП	~~ҚТҰ~~	кәсіпкерлер палатасы
БАҚ	~~ҚТҰ~~	ақпарат құралдары
ҰҚСК	–	Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі
ГРЕКО	–	Сыбайлас жемқорлықпен күрес жөніндегі мемлекеттер тобы
БҰҰ	~~ҰҚС~~	Ұлттар Ұйымы
ЭЫДҰ	–	Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы
ФАТФ	~~ҰҚС~~	жылыстатуға қарсы күрес қаржылық шараларын әзірлеу тобы
НҚА	–	нормативтік құқықтық акт
ЛТЖ	–	лездік төлемдер жүйесі
АҚ	–	акционерлік қоғам
Қаржымині	–	ҚР Қаржы министрлігі
БҒМ	–	ҚР Білім және ғылым министрлігі
ДСМ	–	ҚР Денсаулық сақтау министрлігі
ИИДМ	–	ҚР Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі
ТБЖ	–	тәуекелдерді басқару жүйесі
ЕжХӘҚМ	–	ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі
ЦДИАӨМ	–	ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі
ЖШС	–	жауапкершілігі шектеулі серіктестік
ҮЕҰ	–	үкіметтік емес ұйым
ОМО	–	орталық мемлекеттік орган
ЖАО	–	жергілікті атқарушы орган
ӘКК	–	әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы
ІМ	–	ҚР Ішкі істер министрлігі
ҰК	–	ұлттық компания
МЖӘ	–	мемлекеттік-жекешелік әріптестік
ТБН-4	–	сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы іс-қимыл жөніндегі үлгілік базалық бағыт
МҚІА	–	ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігі
ЖМБМК	–	Жылжымайтын мүліктің бірыңғай мемлекеттік кадастрі
Агенттік	–	ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі
ҚМА	–	ҚР Қаржылық мониторинг агенттігі
ҚІҚ/ТҚ	–	Қылмыстық жолмен алынған қаражатты заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл
АЖ	–	ақпараттық жүйе
ЖЖҚ	–	Жол жүрісі қағидалары
ХҚКО	–	халыққа қызмет көрсету орталығы
МКК	–	ҚР Қаржы министрлігінің Мемлекеттік кірістер комитеті
ЕАЭО	–	Еуразиялық экономикалық одақ
СЖТИ	–	Transparency International «Сыбайлас жемқорлықты түйсіну индексі» (CPI TI)

ТМД	– Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
ЫПҚЖ	– ЭЫДҰ-ның «Сыбайлас жемқорлықпен күрес жөніндегі» Ыстамбұл іс-қимыл жоспары (Istanbul Action Plan, OECD)
БП	– ҚР Бас прокуратурасы
СЖЖРА	– ҚР Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі
МСМ	– ҚР Мәдениет және спорт министрлігі
ҒЖЖБМ	– ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі
ОАМ	– ҚР Оқу-ағарту министрлігі
Әділетмині	– ҚР Әділет министрлігі
РҚБ	– республикалық қоғамдық бірлестік
ЖМ	– жеке мекеме
ҚҚ	– қоғамдық қор
ЗҚО	– Зерттеу қызметтерінің орталығы

Рейтингтік ұйымдардың қысқартылған атаулары:

BTI (Bertelsmann Transformation Index) – Дамушы елдердің және өтпелі экономикасы бойынша «Бертельсманнның қоры», Германия)

EIU (Economist Intelligence Unit) – «Economist Group» басылым асыратын талдамалау бөлімшесі

FN (Freedom House) – қорғау саласындағы зерттеуді жүзеге асыратын үкіметтік емес ұйым (АҚШ), («Әлемдегі бостандық», «Өтпелі кезең елдері» және басқасы)

IHS (S&P Global) – елдік тәуекелдерді сараптамалық бағалау есептерін қалыптастыратын халықаралық талдамалау компаниясы

IMD (International Institute for Management Development) – Жандық бәсекеге («World Competitiveness Ranking») ныт ары басқасын а қ з і слеуәт сензиб -мектеп («Халықаралық менеджментті дамыту институты», Швейцария)

PRS Group (Political Risks Services) – инвестициялар саласындағы елдік тәуекелдерді бағалауға егезүк шығарса қамдат компания (АҚШ)

V-DEM (Varieties of Democracy) – демократия институттарын өлшеуді жүзеге асырар а қ л а х у е т т р е з ы с а б о ж («Демократияның әралуандығы», Швеция)

WEF (World Economic Forum) – Дүниежүзілік экономикалық форум («Дүниежүзілік экономикалық форум», Швейцария); «Жаһандық бәсекеге қаблеттілік индексі» («Global Competitiveness Index») қалыптастырады

WJP (World Justice Project) – құқық ігіметсү шараптағак ілгерілететін «Құқық ережелерінің сапасы» («Rule of Law Index») қалыптастыратын үкіметтік емес ұйым («Дүниежүзілік сот төрелігі жобасы», АҚШ)

Сілтемелер тізімі:

¹ Қазақстан Республикасының Президентінің «Сыбайлас ақпарат қарсы іс-қимыл туралы» 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 154 Жарлығы;

² «Қазақстан Республикасының Конституциясының 8-мақаласына (2022 жылғы 8 наурыз) сәйкес өзгерістер мен толықтырулар туралы» 2022 жылғы 8 наурыздағы Қазақстан Республикасының Конституциясының 8-мақаласына сәйкес референдумда қабылданды);

³ «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» 2001 жылғы 23 желтоқсан № 148 Қазақстан Республикасының Заңы; «Қазақстан Республикасының Президентінің актілеріне Мемлекет басшының 2022 жылғы 16 наурыздағы Жолдауына іске асыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2022 жылғы 5 қарашадағы № 157-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

⁴ «Қазақстан Республикасының Конституциясының 17-мақаласына сәйкес өзгерістер мен толықтыру туралы» 2022 жылғы 17 қыркүйектегі Қазақстан Республикасының Заңы;

⁵ «Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасындағы активтерді бақылау туралы» 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығы;

⁶ Қазақстан Республикасы Президентінің «Экономикалық ресурстардың заңсыз шоғырлануына қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі ведомствоаралық комиссия туралы» 2022 жылғы 5 маусымдағы № 908 Жарлығы

⁷ «Әулеттік қаржы туралы» 2022 жылғы 22 наурыздағы № 57-ө өкімі;

⁸ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасында бәсекелестікті қолдау және нығайту туралы» 2022 жылғы 22 наурыздағы № 938 Жарлығы;

⁹ «Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасында мемлекет басшының жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы» 2001 жылғы 23 желтоқсандағы № 177-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы; «Білім беру сапасын арттыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаның мониторингтеуі туралы» 2022 жылғы 30 желтоқсандағы № 177-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы; «Білім беру сапасын арттыруға бағытталған мемлекеттік бағдарламаның мониторингтеуі туралы» 2022 жылғы 30 желтоқсандағы № 177-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 17 ақпандағы № 38 бұйрығы;

¹⁰ «Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасындағы активтерді бақылау туралы» 2022 жылғы 26 қарашадағы № 3 Жарлығы;

Республикасының Конституциялық заңы;

¹¹ «Прокуратура туралы» 2022 жылы 5 қазанда № 155-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы;

¹² «Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2022 жылғы 5 маусымдағы № 153-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы;

¹³ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасының құқықтық саясатының 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын бекіту туралы» 2021 жылғы 15 қазандағы № 674 Жарлығы;

¹⁴ «Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2021 жылғы 27 желтоқсандағы № 88-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

¹⁵ «Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2017 жылғы 29 қарашадағы № 790 қаулысы;

¹⁶ «Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2022 жылғы 4 шілдедегі № 134-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

¹⁷ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарының күші жойылды деп тану туралы» 2022 жылғы 14 маусымдағы № 930 Жарлығы;

¹⁸ «Қоғамдық қорғаныс туралы» 2015 жылы 2 қыркүйектегі № 383-V ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

¹⁹ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасы Президентінің жанынан Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі комиссия құру туралы» 2002 жылғы 2 сәуірдегі № 839 Жарлығы;

²⁰ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту және Қазақстан Республикасы Президентінің кейбір жарлықтарына өзгерістер енгізу туралы» 2022 жылғы 2 ақпандағы № 802 Жарлығы;

²¹ «Біріккертелік және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2008 жылғы 4 мамырдағы № 31-IV Қазақстан Республикасының Заңы;

²² «Қазақстан Республикасының Қорғаныс және Тікелей Қорғаныс Қарулы Күштері туралы» 2022 жылғы 4 шілдедегі № 134-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

толықтырулар туралы » 2023 жылғы 3 мамырдағы № 188-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістер туралы және құқық қорғау жүйесінің тиімділігін арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістер туралы және құқық қорғау жүйесінің тиімділігін арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістер туралы және құқық қорғау жүйесінің тиімділігін арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

«Мемлекеттік басқарудың цифрлық трансформациясын қолдауға бағытталған мемлекеттік қызмет ерінің еліктігінің және тиімділігінің арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

«Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

«Кеден ісі, құрылыс, білім беру және денсаулық сақтау салаларында жүйелі түрде өзгерістер енгізу туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

Мемлекеттік қызмет ерінің еліктігінің және тиімділігінің арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

«Жобалық қызмет ерінің еліктігінің және тиімділігінің арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

Қазақстан Республикасының заңнамасындағы өзгерістер туралы және құқық қорғау жүйесінің тиімділігін арттыруға бағытталған реформаның ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларын бекіту туралы » Қазақстан Республикасы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі (Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет) Төрағасының 2023 жылғы 31 наурыздағы № 112 бұйрығы;

³² Қазақстан Республикасының Президентінің «Мемлекеттік арнайы қызметін босату туралы» 2022 жылғы 13 сәуірдегі № 872 Жарлығы;

³³ Қазақстан Республикасы Президентінің «Сот әмілін жаңыру жөніндегі шешім туралы» 2022 жылғы 8 қыркүйектегі № 1002 Жарлығы; ы с а Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасының Сот әмілін күрметсіздігі туралы» 2023 жылғы 19 қаңтары № 106 Жарлығы;

³⁴ Қазақстан Республикасының Президентінің «Орташа мерзімдегі ұйымдар басшыларының халықпен кездесулерін өткізу туралы» 2022 жылғы 7 сәуірдегі № 863 Жарлығы;

³⁵ Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасында мемлекеттік қызметшілердің 2030 жылға дейін тұжырымдамасын ұсыну туралы» 2021 жылғы 26 қаңтары № 522 Жарлығы;

³⁶ «Мемлекеттік қызметшілердің біліктілігін арттыру және ақпараттық Қазақстан Республикасының Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрінің 2020 жылғы 31 қаңтары № 39/НҚ бұйрығы;

³⁷ Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасында инновацияларды дамыту және білім беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2022 жылғы 14 шілдедегі № 141-VII ҚР Қазақстан Республикасының Заңы;

³⁸ «Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасының цифрландыру стратегиясы туралы» 2023 жылғы 5 сәуірдегі № 221-VII ҚР Қазақстан Республикасының Заңы;

³⁹ «Камералдық бағалау туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2015 жылғы 30 қаңтары № 598 бұйрығына өзгеріс енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2022 жылғы 28 сәуірдегі № 454 бұйрығы;

⁴⁰ «Рейтингтік-баллдық бағалау туралы» Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 жылғы 18 қаңтардағы № 46 бұйрығы;

⁴¹ Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан Республикасында мемлекеттік қызметшілердің біліктілігін арттыру және ақпараттық Қазақстан Республикасында монополиялар мен қорғаныс және ғылымды қаржыландыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар туралы» 2021 жылғы 15 қаңтары № 72-VII ҚР Қазақстан Республикасының Заңы;

⁴² «Мемлекеттік қорғаныс қорының құрамына енгізілуі туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 11 желтоқсандағы № 648-VIII ҚРЗ Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің 2022 жылғы 14 қаңтардағы № 35 бұйрығы;

⁴³ «Квазимемлекеттік сектордың жекелеген субъектілерінің саып алуы туралы» 2021 жылғы ақпрудың 18-ші сессиясындағы № 47-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

⁴⁴ «Қазақстан Республикасы Қаржы министрінің кейбір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 16 наурыздағы № 130 қаулысы;

⁴⁵ «Қазақстан Республикасының қорғаныс қорының құқық қорғау қызметін өткеру тәртібін жетілдіру, құқық қорғау органдары, арнаулы мемлекеттік органдардың қызметін жақсарту және қорғаныс қорының құқықтық қорғаныс бұлақтарын нығайту туралы» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 11 шілдедегі № 136-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

⁴⁶ «Қазақстан Республикасының Қорғаныс қорының құқық қорғау қызметін жақсарту және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің деректеріне сәйкес;» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 11 шілдедегі № 136-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы;

⁴⁷ «Қазақстан Республикасының Қорғаныс қорының құқық қорғау қызметін жақсарту және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің деректеріне сәйкес;» Қазақстан Республикасының 2022 жылғы 1 шілдедегі № 131-VII ҚРЗ Қазақстан Республикасының Заңы.